

Katarina Ahro

Oma piha, oma yhteisö

Yhteiskehittäminen ja Green Care -toiminta ikääntyneen osallisuutta tukemassa

Metropolia Ammattikorkeakoulu

Geronomi (AMK)

Vanhustyön koulutusohjelma

Opinnäytetyö

Kevät 2016

Tekijä Otsikko Sivumäärä Aika	Katarina Ahro Oma piha, oma yhteisö. Yhteiskehittely ja Green Care -toiminta ikääntyneen osallisuutta tukemassa 54 sivua + 6 liitettä Kevät 2016
Tutkinto	Geronomi (AMK)
Koulutusohjelma	Vanhustyön koulutusohjelma
Suuntautumisvaihtoehto	Vanhustyö
Ohjaaja(t)	Tuula Mikkola, lehtori, VTT
<p>Opinnäytetyön aiheena oli ikääntyneiden asukkaiden osallistaminen yhteiskehittelyn avulla oman lähiympäristön suunnitteluun helsinkiläisessä Wilhelmiinan asumispalvelukeskuksessa. Toiminnallinen opinnäytetyö toteutettiin osana Wilhelmiinan sisäpihaprojektia. Teoreettinen viitekehys liittyi sekä yhteisöllisyyteen ja sosiaaliseen osallisuuteen että Green Care -toimintaan. Menetelmänä käytettiin yhteiskehittelyä, jonka tarkoituksena oli suunnitella pihan uudistamista ja siellä tapahtuvaa toimintaa.</p> <p>Opinnäytetyön toiminnallisen osuuden muodosti yhteiskehittelyprosessi, jonka myötä pyrittiin selvittämään osallistavan toiminnan vaikutusta yhteisöllisyyden kehittymiseen. Yhteiskehittelyn tuotosta arvioitiin samasta näkökulmasta: mahdollistaako piha ja sen käyttösuunnitelma yhteisöllistä, sosiaalista osallisuutta tukevaa toimintaa ikääntyneiden asukkaiden, heidän läheistensä ja työntekijöiden kannalta?</p> <p>Yhteiskehittelytyöpajat toteutettiin talvella ja keväällä 2015 soveltaen Innokylässä kehitettyä Innopaja-mallia. Työpajojen osallistajat olivat Wilhelmiinan asukkaita, asiakkaita ja henkilökuntaa sekä sisäpihaprojektissa mukana olevia ammattilaisia. Pajojen tuotoksina olivat alustavat pihasuunnitelmat sekä pihan vuosikello. Keskeinen osa yhteiskehittelyprosessia oli yhteinen arviointi pajojen tuotoksista ja tavoitteiden saavuttamisesta.</p> <p>Yhteisöllisyyden tavoittelu näkyi työpajojen tuotoksissa. Työpajojen osallistajat näkivät pihan paikkana, joka voi tarjota mahdollisuuksia sosiaaliseen kanssakäymiseen, kohtaamiseen, yhdessä viihtymiseen ja luontokokemusten jakamiseen. Kokemus sisäpihan vuosikellon eli pihalla tapahtuvan vuodenaikojen mukaisen toiminnan suunnittelusta oli kannustava. Yhteiskehittelyyn osallistuneet ja sisäpihaprojektin ohjausryhmä olivat tyytyväisiä prosessissa aikaansaatuihin tuloksiin.</p> <p>Yhteiskehittely vaatii onnistuakseen rajaamista: tavoitteen on oltava suhteessa käytössä oleviin resursseihin. Myös kaikkien kehittämisen kohteen kannalta olennaisten tahojen tulisi osallistua yhteiskehittelyyn. Silloin saadaan mukaan monipuolisesti eri näkökulmia ja yhteinen käsitys kehitettävästä asiasta syvenee. Yhdessä neuvoteltuun lopputulokseen myös sitoudutaan paremmin.</p>	
Avainsanat	yhteisöllisyys, sosiaalinen osallisuus, yhteiskehittely, Green Care, luontolähtöinen toiminta, vanhustyö, asumispalvelut

Author Title Number of Pages Date	Katarina Ahro Our courtyard, our community. Supporting the social inclusion of the elderly with co-design and Green Care activities 54 pages + 6 appendices Spring 2016
Degree	Bachelor of Social Services and Health Care
Degree Programme	Elderly Care
Specialisation option	Elderly Care
Instructor(s)	Tuula Mikkola, Senior Lecturer
<p>The focus of this practice-based thesis was to include the elderly residents of Wilhelmiina's senior home and assisted living facility in designing their own courtyard. The theoretical reference was based on such concepts as sense of community, social inclusion and Green Care. Co-design was used as a method in planning the renewal of Wilhelmiina's courtyard and the ways the community wishes to use it.</p> <p>Realizing the process of co-designing was the main purpose of the thesis. Answers were sought to the following questions: Does engaging the members of the community in the planning and designing process create more sense of community? Will the garden design and the yearly calendar for the garden enable activities that promote communality and social inclusion among the ageing residents, their relatives and friends and the members of the staff?</p> <p>The co-design workshops were implemented in the winter and spring of 2015. The model of 'Innopaja', created and shared by the open innovation community Innovillage, was applied to the workshops. Wilhelmiina's residents and customers, members of staff, and other professionals participated in the workshops. The output of the workshops included preliminary garden designs and a yearly calendar for Wilhelmiina's courtyard. The shared evaluation of the output and achieving the set objectives of the workshops took center stage in the co-design process.</p> <p>The sense of community manifested itself in the output of the co-design workshops. The participants recognized the courtyard as a natural setting for social connection, enjoying the company of others, and sharing their nature experience. In particular, planning the yearly calendar together was inspiring. The people who participated in the co-design process and the project steering committee in Wilhelmiina were pleased with the results.</p> <p>In order to succeed in a co-design process it is important to set the goals in relation to the resources available. It is essential to involve all the stakeholders in the co-design process: this way it is possible to see the subject from versatile perspectives, create a shared understanding, and commit all the parties to the result of the process.</p>	
Keywords	sense of community, social inclusion, co-design, Green Care, elderly care, housing services

Sisällys

1	Johdanto	1
2	Wilhelmiinan sisäpihaprojekti opinnäytetyön toteutusympäristönä	3
3	Teoreettinen viitekehys	6
3.1	Yhteisöllisyys ja sosiaalinen osallisuus	6
3.2	Green Care	8
4	Menetelmänä yhteiskehittely	11
5	Yhteiskehittelytyöpajat – suunnitelmasta toteutukseen ja tuloksiin	13
5.1	Yhteiskehittelytyöpajojen suunnittelu	13
5.2	Työpajojen toteutus	16
5.2.1	Työpaja I	19
5.2.2	Työpaja II	21
5.2.3	Työpaja III	23
5.3	Työpajojen tulokset ja yhteiskehittelyprosessin lopputulos	25
6	Arviointi ja johtopäätökset	35
6.1	Arviointi osana yhteiskehittelymenetelmää: johtopäätöksiä tuloksista	36
6.2	Johtopäätöksiä yhteiskehittelyn ja Green Care -toiminnan mahdollisuuksista yhteisöllisyyden tukemisessa	40
7	Yhteenveto ja pohdinta	44
7.1	Eettisyys ja luotettavuus	45
7.2	Jatkotutkimusaiheita	48
7.3	Ajatuksia ammatilliseen kasvuun liittyen	49
	Lähteet	51
	Liitteet	
	Liite 1. Tutkimustiedote	
	Liite 2. Tutkimussuostumus	
	Liite 3. Kuvauslupa	
	Liite 4. Palautekysely I työpajasta	
	Liite 5. Palautekysely II työpajasta	
	Liite 6: Palautekysely III työpajasta	

1 Johdanto

Ikävuosien karttuessakin ihmisellä säilyy tarve päästä joskus ulos, mennä kokemaan ja havainnoimaan ympäristöä, vallitsevaa säätilaa, vuodenaikojen muutosta; kohtaamaan toisia ihmisiä; kuulemaan, näkemään, haistamaan, maistamaan ja tuntemaan, mitä pihalla ja luonnossa tänään tapahtuu; tarkistamaan, mitä omalle elinympäristölle ja lähiyhteisölle tai vuosien varrella mielipaikoiksi valikoituneille maisemille kuuluu. Vanhusten toivetta ja mahdollisuutta poistua välillä sisätiloista ulos raittiiseen ilmaan ei välttämättä kuitenkaan tueta niin tarmokkaasti ja johdonmukaisesti kuin olisi tarpeen. Olen geronomiopintojeni, niihin kuuluvien harjoittelujaksojen, opiskeluvuosina vanhustyön parissa tekemäni vapaaehtoistyön ja hoivakodeissa tekemäni keikkatyön aikana herännyt huomaamaan, että niin omassa kodissaan kuin asumispalvelujen piirissäkin asuvien vanhusten arjessa ulkoilu on harvojen herkkua. Liian monen ikääntyneen ihmisen kohdalla luontosuhde katkeaa, kun toimintakyky heikkenee eikä kotoa ulos lähteminen ole enää itsestäänselvyys. Asumis- ja hoivapalvelujen piirissä olevan vanhusasiakkaan kohdalla ulkoilua ja luonnosta nauttimista ei välttämättä pidetä niin kriittisenä tarpeena, että siihen varattaisiin resursseja tai edes luotaisiin mahdollisuuksia.

Geronomilla riittää työsarkaa monessa asiassa vanhustyön kentällä, mutta henkilökohmainen missio voi hyvinkin olla luontolähtöisen toiminnan edistäminen ikääntyneiden ihmisten palveluissa. Vanha ihminen on kohdattava sosiaali- ja terveyspalveluissa kokonaisvaltaisena olentona, jonka terveyden ja hyvinvoinnin edistämisessä ei riitä pelkkä perustarpeista huolehtiminen. Luonto on Suomessa ihmisille yleensä olennainen osa elämää, elpymisen ja virkistykseen lähde (Soini – Vehmasto 2014: 8), jota voitaisiin hyödyntää vanhustyössä huomattavasti nykyistä enemmän. Green Care eli luontolähtöinen hyvinvointia edistävä toiminta tarjoaa kiinnostavia mahdollisuuksia vanhustyössä. Sen myötä voidaan vanhuspalveluja kehittää suuntaan, jossa vanhaa ihmistä ei nähdä pelkkänä toiminnan kohteena vaan aidosti osallisena ja aktiivisena toimijana, edelleen osana omaa yhteisöään. Tulevana vanhustyön ammattilaisena on tärkeä kehittää keinoja, joiden avulla ikääntyneet voivat entistä paremmin vaikuttaa arkeensa ja elinympäristöönsä – siihen velvoittaa jo sosiaali- ja terveysministeriön laatima iäkkäiden ihmisten palvelujen laatusuosituskin (Sosiaali- ja terveysministeriö 2013: 17).

Toteutin toiminnallisen opinnäytetyöni yhteistyössä Wilhelmiina Palvelut Oy:n kanssa.

Asumis-, hoiva- ja kuntoutuspalvelua ikääntyneille ihmisille tarjoava helsinkiläisyritys tuli minulle tutuksi jo geronomiopintojen toisena vuonna työharjoittelun myötä. Työskentelin Wilhelmiinassa syksystä 2014 kevääseen 2015 osa-aikaisesti opintojen ohessa tehden hoitajien sijaisuuksia eri yksiköissä. Opinnäytetyöni oli osa Wilhelmiinan sisäpihan kehittämisprojektia, ja toimin projektiryhmän jäsenenä toukokuuhun 2015 asti.

Wilhemmiinassa oli ajankohtainen tarve uudistaa sisäpihaa. Pihaa haluttiin kehittää siten, että se vastaisi monipuolisesti talon asukkaiden ja asiakkaiden tarpeisiin sekä tarjoaisi heille helpon mahdollisuuden päästä nauttimaan ulkoilmasta. Yhteisön osallistuminen kehittämistyöhön nähtiin tärkeänä arvona. Tilanne tarjosi mahdollisuuden lähestyä Green Care -toimintaa siitä näkökulmasta, kuinka luontolähtöinen toiminta voi tukea yhteisöllisyyden rakentamista. Opinnäytetyön toiminnallinen osuus liittyi sisäpihan ja sen käyttämisen suunnitteluun yhteiskehittelymenetelmän avulla. Konkreettiseksi tuotokseksi muodostui yhteiskehittelyprosessi. Järjestin talvella ja keväällä 2015 kolme yhteiskehittelytyöpajaa, joiden tavoitteena oli toteuttaa Wilhelmiinan asukkaiden ja henkilöstön kanssa alustava pihasuunnitelma, jossa otetaan kantaa sekä siihen, millainen piha on, että siihen, millaista toimintaa ja kokemuksia piha tilana mahdollistaa.

Toiminnallisen opinnäytetyön raportissa kuvaan aluksi työelämäyhteistyökumppanin tarpeen ja toimintaympäristön, jossa opinnäytetyö toteutettiin. Teoreettinen viitekehys liittyy sekä yhteisöllisyyteen ja sosiaaliseen osallisuuteen että Green Care -toimintaan: ne olivat lähtökohtia toiminnallisen osuuden toteuttamiselle. Menetelmäksi valittua yhteiskehittelyä ja Innopaja-mallia, jota päädyin soveltamaan, avataan omassa luvussaan. Raportin keskeinen sisältö on toiminnallisen osuuden kuvaus eli yhteiskehittelytyöpajojen suunnittelu, toteutus ja lopputulokset. Arviointi ja johtopäätökset -luvussa käsittelemme sekä prosessia että tuotosta. Lopuksi pohdin tutkimusetiikkaan liittyviä kysymyksiä sekä esitän jatkotutkimukseen liittyviä ehdotuksia.

Opinnäytetyössä pyrin selvittämään yhteiskehittelytyöpajojen arvioinnin pohjalta yhteisöllisyyden kehittymistä osallistavan toiminnan myötä. Arvioin myös yhteiskehittelyn tuotosta samasta näkökulmasta: miten siinä näkyy yhteisöllisyyden tavoittelu, mahdollistaako piha ja sen käyttösunnitelma yhteisöllistä, osallistavaa toimintaa ikääntyneiden asukkaiden, heidän läheistensä ja työntekijöiden kannalta.

2 Wilhelmiinan sisäpihaprojekti opinnäytetyön toteutusympäristönä

Wilhelmiina on Miina Sillanpään Säätiön omistama asumispalvelukeskus Helsingin Pikku-Huopalahdessa. Wilhelmiina on perustettu vuonna 1995. Se on 150 asukkaan kotitalo ja työpaikka yli sadalle ammattilaiselle. Wilhelmiinassa on koteja ja palveluja kaikenkuntoisille ikääntyneille ihmisille: itsenäistä arkea viettäville on seniorikoteja, ryhmäkodeissa asutaan omassa huoneessa viiden hengen soluissa ja muistiyksikkö tarjoaa ympärivuorokautista hoivaa muistisairaille ihmisille. Wilhelmiina tarjoaa myös paikkoja lyhytaikaiseen asumiseen sekä kuntoutuspalveluja. Yrityksen motto on ”Koti palvelujen keskellä”. Wilhelmiina on yleishyödyllinen yritys, joka käyttää mahdollisen voiton toimintansa kehittämiseen. (Wilhelmiina 2014a.)

Wilhelmiinassa on sisäpiha, jonka uudistamisesta 20-vuotisjuhlavuoden kunniaksi kevääksi 2015 oli päätetty yrityksessä jo aikaisemmin. Kesällä 2014 toteutetun pienen kohennustyön jälkeen pihan käytön oli havaittu lisääntyneen hiukan ja asiakkailta oli saatu positiivista palautetta, mikä tuki päätöstä jatkaa pihan kehittämistä. (Wilhelmiina 2014b.) Opinnäytetyö linkittyi pihan uudistamishankkeeseen ja vastasi siten työelämäkumppanin todelliseen kehittämistarpeeseen. Sisäpihaprojektia varten muodostettiin syksyllä 2014 projektiorganisaatio, jossa olin mukana opinnäytetyötä tekevänä geronomiopiskelijana (Wilhelmiina 2014b). Opinnäytetyö toteutettiin osana sisäpihaprojektia.

Kuvio 1. Wilhelmiinan sisäpiha joulukuussa 2014. (Katarina Ahro 2014)

Sisäpihaprojektin omistaja on Wilhelmiina Palvelut Oy:n toimitusjohtaja, joka toimi myös opinnäytetyön ohjaajana toukokuuhun 2015 asti. Wilhelmiinan lisäksi sisäpihaprojektissa on mukana Miina Sillanpään Säätiö. Säätiön tavoite on luoda projektin myötä malli ja sen pohjalta julkistettava yleishyödyllinen opas, jota voi vapaasti hyödyntää vastaavissa ikääntyneiden asumispalvelukeskusten piha-alueiden uudistamishankkeissa. Ikäinstituutti on Miina Sillanpään Säätiön kumppani toimintamallia esittelevän tutkimusjulkaisun tekemisessä. Säätiön ja Ikäinstituutin intressi liittyy erityisesti sisäpihaprojektissa mallinnettavaan prosessiin, jossa yhteisö osallistuu arjen ympäristönsä suunnitteluun ja samalla ympäristössä tapahtuvan toiminnan kehittämiseen yhdessä eri verkostojen kanssa. (Wilhelmiina 2014b.)

Sisäpihaprojektissa Wilhelmiinan vähällä käytöllä oleva sisäpiha kunnostetaan uuteen uskoon. Projektissa piha uudistetaan toiminnalliseksi, esteettömäksi ja viihtyisäksi paikaksi, joka vastaa erilaisten asukkaiden monimuotoisiin toiveisiin ja tarpeisiin sekä osaltaan edistää ihmisten hyvinvointia. Sisäpihan uudistaminen on tarkoitus toteuttaa yhteisöä suunnitteluun osallistaen, mikä tuottaa käyttäjien todellisesta tarpeesta lähte-

vää tietoa valintojen pohjaksi sekä sitouttaa asukkaita ja henkilökuntaa pihan käyttämiseen. (Wilhelmiina 2014b.) Yrityksen palvelulupaus ”Wilhelmiina on hyvä koti” pitää sisällään myös ajatuksen siitä, että asukkaat osallistuvat omaa arkeaan koskevaan, talossa tapahtuvaan kehittämiseen ja suunnitteluun (Tiitinen 2014).

Sisäpihan uudistaminen jakautuu 2–3 vuoden ajanjaksolle. Projektia valmistelevaa työtä Wilhelmiinassa oli tehty jonkin verran vuonna 2014 kokoamalla yhteisön ammattilaisten ja asukkaiden näkemyksiä siitä, millaisia asioita pihan suunnittelussa tulisi huomioida. Projektin ensimmäisessä vaiheessa talvella ja keväällä 2015 tavoitteeksi asetettiin pihasuunnitelman saaminen valmiiksi sekä pihan viherrakennustöiden ja kalustamisen toteuttaminen osittain siten, että pihan avajaiset voidaan pitää 4.6.2015 Miina Sillanpään syntymäpäivänä. Projektin toisessa vaiheessa jatketaan viherrakennusta ja kasvien istuttamista syksyllä 2015 sekä suunnitellaan alustavasti vuosille 2016–2017 ajoittuvat toimet. Piha on tarkoitus kunnostaa vähitellen, osa kerrallaan, vuosittain hankkeelle varatun budjetin puitteissa. Puutarha-alan ja viherrakentamisen ammattilaisia päätettiin käyttää varsinaisen viheraluesuunnitelman tekemiseen ja konkreettiseen toteutustyöhön. Kesän 2015 jälkeen on tarkoitus alkaa seurata pihan käyttöä ja kerätä yhteisön kokemuksia uudistetusta pihasta sekä tehtyjen muutosten vaikutuksista Wilhelmiinan asukkaiden arkeen ja työyhteisön toimintaan. (Wilhelmiina 2014b.)

Wilhelmiinan sisäpihan uudistaminen oli esimerkkikohteena keväällä 2015 Helsingin yliopiston maatalous-metsätieteellisen tiedekunnan kurssilla, jonka ohjaajana toimi dosentti Erja Rappe. Kansainvälisestä opiskelijajoukosta koostuva ryhmä työsti pienryhmissä omat puutarhasuunnitelmansa Wilhelmiinan sisäpihalle. Myös Wilhelmiinan sisäpihaprojekti sai tutustua kurssilla tuotettuihin pihasuunnitelmiin.

Opinnäytetyön osuus sisäpihaprojektissa rajautui pihan ja sen käytön suunnitteluun yhteiskehittelyn avulla. Yhteisön osallistaminen prosessiin vietiin käytäntöön kolmessa yhteiskehittelytyöpajassa, jotka muodostivat opinnäytetyön toiminnallisen osuuden. Opinnäytetyön kohderyhmä oli Wilhelmiinan yhteisö – erityisesti asukkaat, joiden tarpeeseen Wilhelmiinan sisäpihauudistuksen on tarkoitus vastata. Myös asukkaiden läheisiä oli tavoitteena osallistaa yhteiskehittelyyn. Henkilökunnan ja projektiryhmän edustama ammattilaisten näkökulma oli yhtäläillä tärkeä. Keskeinen lähtökohta opinnäytetyölle oli se, että kaikki suunnitteluprosessiin osallistuvat voivat toimia samantarvoisina asiantuntijoina. Asukkaat ovat oman elämänsä asiantuntijoita ja henkilökunta puolestaan edustaa ammattialansa ja työnsä asiantuntemusta, jonka he valjastavat

yhteisen tavoitteen käyttöön. Yhteiskehittely sopi tässä tilanteessa hyvin menetelmäksi, koska sen avulla tuotetut ratkaisut voivat olla luovempia ja lähempänä käytäntöä kuin pelkästään ammattilaisvoimin aikaansaatu kehittämistyö ja koska se synnyttää niin yksilöllistä kuin yhteisöllistäkin hyvinvointia (Metropolia 2012). Näin kohderyhmä voi hyötyä jo itse prosessiin osallistumisesta, eikä vasta sisäpihaprojektin lopputuloksesta, uudistetusta pihasta.

3 Teoreettinen viitekehys

Opinnäytetyön toiminnallisen osuuden suunnittelussa, toteutuksessa ja koko prosessin arvioinnissa hyödynnettiin yhteisöllisyyteen ja sosiaaliseen osallisuuteen liittyvää teoriaa. Yhteisöllisyyden ja sosiaalisen osallisuuden tukeminen ovat vanhustyössä tärkeitä lähtökohtia – niitä myös Wilhelmiinan sisäpihan uudistamishankkeessa sekä opinnäytetyössä osaltaan tavoitellaan.

Vaikka opinnäytetyössä ei varsinaisesti tarkasteltu luontolähtöisten menetelmien käyttämistä, avataan Green Care -toimintaa, sen taustalla vaikuttavia teorioita ja sen yhteyttä sosiaaliseen osallisuuteen omassa alaluvussa. Sisäpihan ja sen käyttämisen suunnittelu tähtää siihen, että Wilhelmiinassa on yhteisön käytössä luontolähtöistä toimintaa mahdollistava ympäristö.

Yhteiskehittely oli opinnäytetyön toiminnallisessa osuudessa käytössä menetelmänä, mitä kuvataan erikseen omassa luvussa. Varsinaista analyysiosuutta raportissa ei ole, vaan raportissa kuvataan toiminnallinen tuotos ja arvioidaan sitä. Toiminnallinen opinnäytetyö eroaa tutkimuksellisesta työstä siinä, ettei varsinainen aineiston analysointi ole niin olennaista (Vilkkä – Airaksinen 2003: 57–58, 64).

3.1 Yhteisöllisyys ja sosiaalinen osallisuus

Yhteisöllisyys ja ihmisten osallisuus omaan arkeensa, palvelujensa suunnitteluun sekä vaikuttaminen fyysiseen ja sosiaaliseen ympäristöönsä ovat opinnäytetyön keskeisiä lähtökohtia. Yhteisöllisyyden tavoittelun hyöty liittyy nimenomaan hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseen, jota muun muassa Markku T. Hyypä (2002) on tutkinut. Hyypän mukaan eri puolilla maailmaa eläville erityisen pitkäikäisille yhteisöille on ominaista

vapaaehtoiseen yhteistoimintaan ja ihmisten keskinäiseen luottamukseen perustuva yhteisöllisyys (Hyyppä 2002: 26, 113, 124, 137–140). Vanhuspalvelujen laatusuosituksessa peräänkuulutetaan ikääntyneiden ihmisten osallisuuden turvaamista niin yhteiskunnassa kuin omassa elämässä sekä osattomuuden ja syrjäytymisen ennaltaehkäisyä (Sosiaali- ja terveysministeriö 2013: 17, 20).

Ihmisen toimintakyky voi vanhetessa heikentyä, jolloin hän tarvitsee tukea voidakseen pitää yhteyttä läheisiinsä, ylläpitääkseen hyviä ja tasavertaisia kontakteja toisiin ihmisiin sekä kokeakseen olevansa edelleen kansalainen ja yhteisönsä jäsen, jolla on mahdollisuus vaikuttaa. Sosiaalisen osallisuuden tukemisen tavoitteena on ehkäistä eriytymistä ja syrjäytymistä. (Haverinen 2008: 232, 235.) Osattomuus ja syrjäytyminen voivat uhata kotona asuvaa vanhusta, joka ei pääse ilman toisten apua ulos ja joka on kotiin tuotavien hoito- ja hoivapalvelujen varassa. Myös hoivakotiin tai palvelutaloon muuttanut ikääntynyt ihminen saattaa syrjäytyä ja jäädä sivustakatsojaksi, kun hänen mahdollisuutensa vaikuttaa omiin arjen valintoihin kaventuvat ja elämää raamittavat talon säännöt, rutiinit, aikataulut ja apua tarjoavan henkilöstön resurssit.

Olipa ikääntyneen ihmisen asumismuoto ja palvelujen tarve mikä hyvänsä, hänen hyvinvointinsa edistämiseksi keskeistä on voimavaralähtöinen ajattelu – vanha ihminen ei silloin ole toiminnan ja palvelujen kohde, objekti, vaan aktiivinen, valintoihin vaikuttava ja itsenäinen toimija, subjekti (Haverinen 2008: 229). Wilhelmiinan kaltaisessa asumispalvelukeskuksessa palvelua ja ympäristöä tulisi suunnitella ja toteuttaa siten, että samalla tuetaan asukkaiden sosiaalista osallisuutta ja vahvistetaan heidän omia voimavarojaan.

Sosiaalinen verkosto eli suhteet toisiin ihmisiin ja tunne kuulumisesta johonkin voidaan nähdä yhtenä voimavarana, jota tukemalla vaikutetaan ikääntyneen ihmisen elämänlaatuun (Hakonen 2008: 136). Erityisesti vastavuoroisuuden ja tasavertaisuuden toteutuminen sosiaalisissa suhteissa voimaannuttavat ikäihmistä. Vanha ihminen tarvitsee sosiaalisessa kanssakäymisessään kokemuksia, joissa häntä ei nähdä passiivisena avun vastaanottajana vaan joissa hänellä on myös antavan tai tuottavan toimijan rooli. (Hakonen 2008: 137–138.) Sosiaalisten verkostojen vahvistamisessa tärkeä merkitys on turvallisilla paikoilla, jotka mahdollistavat ihmisten kohtaamisen ja toiminnan heille merkityksellisellä tavalla ja siten kiinnittävät heidät yhteisöön (Hakonen 2008: 141).

Ikääntyneille suunnattujen asumispalvelujen kohdalla kyse ei ole ainoastaan palvelusta, sen sisällöstä ja laadusta vaan myös ympäristöstä, josta tulee asiakkaan koti, usein elämän loppuun saakka. Koti lähiympäristöineen voi olla vanhaa ihmistä voimaannuttava elementti, kun se tarjoaa hänelle mahdollisuuden vuorovaikutukseen ja kohtaamiseen toisten kanssa (Hakonen 2008:148). Muiden ihmisten läsnäolo ja tunne yhteisöllisyydestä lisäävät turvallisuuden tunnetta, mikä on tärkeää koetun hyvinvoinnin näkökulmasta (Hakonen 2008: 151).

Merkityksellinen toiminta voi osaltaan vahvistaa ikääntyneen ihmisen voimavaroja (Hakonen 2008: 141). Wilhelmiinassa on kokemuksia toiminnasta, joka lisää asukkaiden yhteisöllisyyttä. Wilhelmiinassa toimii kuoro, ja eri puolilla taloa on säännöllisesti tilaisuuksia, joissa lauletaan yhdessä. Musiikin harrastamisella ja yhdessä laulamisaalla on tutkitusti terveyttä ja hyvinvointia edistäviä vaikutuksia (Särkämö – Laitinen – Numminen – Tervaniemi – Kurki – Rantanen 2011: 42). Luontolähtöinen toiminta voi laventaa Wilhelmiinan asukkaiden mahdollisuuksia valita heille sopiva tapa olla mukana mielekkäissä, sosiaalista osallisuutta tukevilla aktiviteeteissa.

3.2 Green Care

Green Care tarkoittaa luonnon käyttämistä tavoitteellisesti ihmisten hyvinvoinnin edistämiseksi (Salovuori 2014: 10; Soini – Vehmasto 2014: 11). Green Care -toimintaan sisältyy monenlaisia luontolähtöisiä toimintamuotoja, joita voidaan jaotella esimerkiksi eläinavusteiseen, luontoavusteiseen tai puutarha-avusteiseen toimintaan. Toiminnan kohteena voivat olla erilaiset ryhmät lapsista vanhuksiin. (Salovuori 2014: 10; Soini – Vehmasto 2014: 12–13.) Green Care -toiminnan peruselementit ovat luonto, toiminta ja yhteisö: hyvinvointivaikutukset syntyvät hyödyntämällä luonnon elvyttävyyttä tai painottamalla luontolähtöisen toiminnan kokemuksellisuutta ja vuorovaikutteisuutta (Soini – Vehmasto 2014: 12–13).

Luontolähtöinen hyvinvointia edistävä toiminta jaotellaan Suomessa luontohoivaan ja luontovoimaan. Luontohoivaan lasketaan julkisen sektorin vastuulle kuuluvat hoidon ja kuntoutuksen palvelut, joissa tavoitteet liittyvät kuntoutumiseen, hoitoon, hoivaan, aktiivointiin, hyvinvointia uhkaavien ongelmien ennaltaehkäisyyn tai voimaantumiseen. Palvelun tuottajalta edellytetään usein sosiaali- ja terveystieteiden koulutusta; asiakkailla on kuntoutuksen tai hoivan tarve tai syrjäytymisuhka. (Soini – Vehmasto 2014: 15.) Esimerkkejä luontohoivasta ovat ratsastusterapia, sosiaalipedagoginen hevostoiminta,

puutarhaterapia sekä terapeuttinen ja sosiaalinen puutarhatoiminta (MTT 2014; Soini – Vehmasto 2014: 14). Luontovoimaa edustavat lähinnä virkistykseen ja hyvinvointiin tähtäävät palvelut sekä harrastus-, kasvatus- ja opetuspalvelut, joissa käytetään tavoitteellisesti luontolähtöisiä menetelmiä. Luontovoiman palveluista vastaavat usein yksityiset palveluntuottajat, toimintaa ei ole määritelty tiukasti lainsäädännössä – poikkeuksena varhaiskasvatus ja opetus – eivätkä asiakkaat ole haavoittuvassa asemassa. (Soini – Vehmasto 2014: 15.). Esimerkkejä luontovoimasta ovat kaverikoiratoiminta, luonnon ja viherympäristön voimaannuttava käyttö työhyvinvointia edistävässä toiminnassa, seikkailukasvatus tai maatila- ja kalastusmatkailu. (MTT 2014; Soini – Vehmasto 2014: 14.) Yhteistä kaikelle Green Care -toimintamallin mukaiselle palvelulle on tavoitteellisuuden, ammatillisuuden ja vastuullisuuden vaatimus (Soini – Vehmasto 2014: 13).

Monimuotoinen luontolähtöisten hyvinvointipalvelujen ja menetelmien toimintakenttä hahmottuu helpommin Green Care -käsitteen alle koottuna. Eri toimintamallien ja palvelujen potentiaalia pystyy myös arvioimaan paremmin. Green Care -toiminnan tunnetuksi tekemisen, laadunkehittämisen, tutkimisen ja monialaisen kehittämisen kautta voi syntyä kiinnostavia, uusia palveluinnovaatioita. (Soini – Vehmasto 2014: 143–148.) Erityisesti vanhustyön alalla tarvitaan uudenlaisia palveluja, jotta voidaan vastata jatkuvasti kasvavaan ja erilaistuvaan asiakastarpeeseen.

Esimerkkejä Green Caren hyödyntämisestä vanhusten asumispalveluissa pääkaupunkiseudulla tarjoavat Helsingin Seniorisäätiön Mariankoti Pohjois-Haagassa ja Attendo Olarinpuisto Espoon Lystimäessä. Mariankodissa toteutettiin vuonna 2015 Luova piha -projekti, jossa avattiin hoivakodin piha alueelliselle vapaaehtoisuuteen perustuvalla yhteistyöllä: pihan uudistamiseen ja hoitoon valjastettiin asukkaiden, heidän omaistensa ja henkilöstön lisäksi vapaaehtoisia. Näin Mariankodin asukkaat voivat kokea olevansa osa ympäröivää yhteisöä (Helsingin Seniorisäätiö 2015). Attendo on puolestaan konseptoinut ikääntyneen ihmisen elämäntapaa kunnioittavan asumis- ja hoivapalvelun, joka on nimetty Ulkoilu & Puutarha -teemahoivakodiksi. Attendo Olarinpuisto on Suomessa ensimmäinen Ulkoilu & Puutarha -teemakoti. Sen toiminta perustuu valmiiseen liiketoimintamalliin, jossa on huomioitu niin ympäristön, henkilöstön kuin toimintatapojenkin osuus asukkaiden luontoyhteyden ylläpitämisen ja toiminnallisen ulkoilun mahdollistamiseen. (Attendo 2015.)

Green Care -toiminnan taustalla vaikuttavat muun muassa ympäristö- ja ekopsykologiaan liittyvät teoriat. Ympäristöpsykologia on ihmisen ja fyysis-sosiaalisen ympäristön vuorovaikutusta tutkiva psykologian suuntaus. (Salonen 2005: 18.) Sen tuottamaa tietoa hyödynnetään esimerkiksi ihmisystävällisten asuin ympäristöjen suunnittelussa (Salonen 2005: 22). Ekopsykologia puolestaan tutkii ihmisen ja luonnon psyykkistä yhteyttä ja erityisesti sen palauttamista. Yhteyden palauttamisella on positiivinen vaikutus sekä ihmisen mielenterveyteen että luonnon hyvinvointiin. (Salonen 2005: 22, 26.)

Green Care -toimintamuodoista puutarhaterapiaa, kasvien ja viherympäristön merkitystä hyvinvoinnin edistämiseksi on tutkittu runsaasti ulkomailla, erityisesti Yhdysvalloissa ja Englannissa, ja jonkin verran myös Suomessa. Suomessa uraa uurtavaa tutkimusta aiheen parissa on tehty Helsingin yliopiston maatalous-metsätieteellisessä tiedekunnassa: Erja Rappen väitöskirjassa *The influence of a green environment and horticultural activities on the subjective well-being of the elderly living in long-term care* osoitetaan kasvien hoitamisen ja viherympäristöjen myönteiset vaikutukset laitoksissa asuvien vanhusten hyvinvointiin (Rappe 2005: 50).

Green Care -toiminnan myötä syntyvää luonnon vaikutusta ihmisen hyvinvointiin voidaan arvioida tutkimalla ihmisen luontosuhdetta ja luontoympäristön tuottamia myönteisiä vaikutuksia (Yli-Viikari 2014: 50, 52–56). Tarkastelun kohteeksi voidaan ottaa myös toiminnallisuuden ja yhteisöllisyyden merkitys hyvinvoinnin edistämiseksi (Yli-Viikari 2014: 63–64, 66). Luontolähtöisessä toiminnassa nämä eri elementit liittyvät usein kiinteästi toisiinsa, jolloin hyvinvointivaikutus syntyy eri elementtien yhdistyessä (Soini 2014a: 20).

Teoreettisia viitekehyksiä Green Care -toiminnalle esittelevä kansainvälisen työryhmän raportti toteaa sosiaalisen osallistumisen olevan tärkeä konsepti Green Care -toiminnassa: sen avulla päästään tarkastelemaan toiminnan hyötyjä. Luontolähtöisellä hyvinvointiin tähtäävällä toiminnalla on havaittu olevan vaikutuksia useiden sosiaalisen osallistumisen ulottuvuuksien alueella. Esimerkiksi terapeutin puutarhatyö on tarjonnut osallistujille tärkeitä tuottavan toiminnan kokemuksia ja lisännyt sosiaalista vuorovaikutusta. (Sempik – Hine – Wilcox 2010: 105.)

Geronomian näkökulmasta luonto ja sen hyödyntäminen ihmisten hyvinvoinnin edistämiseksi on erityisen kiinnostavaa, koska se on edullinen, vihreä ja kestävä kehitystä edustava tapa kehittää vanhustyötä inhimillisemmäksi, ihmistä kokonaisvaltaisemmin

ymmärtäväksi. Luontoon ja sen hyvinvointivaikutuksiin perustuva toiminta ei ole uusi ajatus sosiaali- ja terveysalalla, vaan luonto- ja viherympäristöjen, puutarha- ja maataloustyön sekä eläinten kanssa toimimisen hyödyntämisellä on pitkät perinteet niin Suomessa kuin muuallakin maailmassa – myös vanhustyössä (Salovuori 2014: 12–19). Hyvän yleiskäsityksen Green Care -toimintaan vanhustyössä liittyvästä tutkimuksesta tarjoaa Anu Kosomaan (2013) hoitotyön opinnäytetyö Green Care -toiminta vanhusien hoidossa ja kuntoutuksessa – Integroitu kirjallisuuskatsaus. Kosomaan havainnot osoittavat, että vanhustyössä toteutetuissa Green Care -toiminnan tutkimuksissa oli näyttöä erityisesti sosiaalisen vuorovaikutuksen lisääntymisestä (Kosomaa 2013: 35).

Geronomin eettisissä ohjeissa todetaan, että ”geronomin tehtävänä on edistää ihmisten hyvinvointia ja terveyttä sekä sosiaalista ja yhteisöllistä osallisuutta” (Suomen Geronomiliitto 2014). Suomalaisen Green Care -toiminnan eettisissä ohjeissa nostetaan esiin kokemuksellisuus ja osallisuus sekä niiden edistäminen (Green Care Finland 2012). Opinnäytetyön toteuttaminen Wilhelmiinan sisäpihaprojektin yhteydessä tarjosi tilaisuuden tarkastella Green Care -toiminnan sekä yhteisöllisyyden ja sosiaalisen osallisuuden tukemisen yhteyttä ikääntyneiden ihmisten palvelujen ja ympäristön kehittämisessä. Wilhelmiinan pihan ja sen käytön suunnittelussa korostui yhteisöllisyyden tavoittelu toiminnallisen osallistamisen, yhteiskehittelyn kautta.

4 Menetelmänä yhteiskehittely

Opinnäytetyön konkreettinen toiminnan toteutus liittyi yhteiskehittelyyn. Se on menetelmä, jossa esimerkiksi palvelua kehitetään yhteistoiminnallisesti, jolloin kehittämiseen osallistuvat mahdollisimman monipuolisesti palvelun tilaajat, tuottajat ja käyttäjät samanarvoisina toimijoina. Yhteiskehittelyn hyötynä nähdään se, että sen myötä ymmärrys kehittämisen kohteena olevasta asiasta lisääntyy ja eri toimijoiden käsitykset asiaan liittyvistä tarpeista ja tavoitteista jalostuvat. Usein yhteiskehittely lisää myös prosessiin osallistuvien tahojen sitoutumista lopputulokseen. (Pohjola – Koivisto 2013: 11–12.)

Green Care -toiminta palvelee yhteisöllisyyden tukemisen tavoitetta: luontolähtöiseen toimintaan liittyy kokemusten jakaminen, yhdessä toimiminen (Green Care Finland 2012; Soini – Vehmasto 2014: 13). Opinnäytetyössä toteutettu prosessi yhteiskehittelystä antoi osallistujille omakohtaisen kokemuksen ja koko yhteisölle tietoa siitä, millaista lisäarvoa toimivan sisäpihan mahdollistama Green Care -toiminta voisi tuoda Wil-

helmiinan asukkaiden, heidän läheistensä ja henkilökunnan arkeen ja kuinka sen avulla rakennetaan luontevasti tilaisuuksia yhteisölliselle toiminnalle. Pihan uudistamiseen käytetylle ajalle ja rahalle voidaan saada vastinetta useita vuosia eteenpäin, kun yhteinen kehittämistyö synnyttää myös sitoutumista pihan käyttämiseen, mikä puolestaan edistää asukkaiden ja työyhteisön hyvinvointia.

Mielenkiintoisen esimerkin yhteiskehittelyn käyttämisestä pihan suunnittelussa tarjosi Hyvän mielen pihapolku -projekti, jossa kahden riihimäkeläisen palvelutalon piha-alueen suunnitelma luotiin yhdessä asukkaiden ja henkilökunnan kanssa. Siinä yhteiskehittely eteni seuraavan rakenteen mukaan: ideointi -> ammattilaisten tekemä jatko-työstäminen -> yhteisöllinen arviointi ja edelleenkehittely -> puhtaaksi piirtäminen / kirjallinen avaaminen -> yhteisöllinen arviointi ja toteutuksesta sopiminen. (iam design 2013.) Wilhelmiinassa vastaavan monivaiheisen menetelmän toteuttamiseen ei ollut resursseja, vaan pihan suunnittelu yhteisöä osallistaen piti toteuttaa huomattavasti kevyemmän mallin mukaan.

Opinnäytetyön yhteiskehittelytyöpajojen suunnittelussa ja toteuttamisessa päätettiin hyödyntää Innokylässä julkaistua Innopaja-mallia (Innokylä 2013). Innopaja on käytäntöjen yhteiskehittämisen malli, joka on suunniteltu erityisesti sosiaali- ja terveysalan palvelujen ja toimintatapojen kehittämiseen (Peränen 2013: 1). Se liittyy Innokylässä kehiteltyyn systeemiseen innovaatiomalliin, jossa innovaatiot nähdään käytäntöjen kehittämisenä – tällöin olennaista on uusiin ratkaisuihin liittyvä käyttö ja muu toiminta (Pohjola – Koivisto 2013: 3). Innopajan mukainen työskentely soveltui hyvin opinnäytetyön toiminnalliseen osuuteen, sillä tarve pihan uudistamiseksi voidaan nähdä tilaisuutena kehittää uusia ratkaisuja käytännölle eli yhteisön mahdollisuuksille hyödyntää luontolähtöistä toimintaa arjessa ja siten edistää hyvinvointia. Keskiössä ei ollut ainoastaan pihasuunnitelma, vaan yhtä olennainen osa käytännön kehittämistä oli se, kuinka pihaa aiotaan jatkossa käyttää. Innovaatio ei ole pelkästään uusi idea, vaan siihen liittyy aina onnistunut käytäntöön vienti (Pohjola – Koivisto 2013: 6).

Innopaja-mallin käyttäjälle on tuotettu käytännönläheinen materiaali, joka sisältää opaan pajan järjestäjälle (Peränen 2013), Innopajan suunnittelu- ja arviointimatriisin sekä pajan järjestäjän tarkistuslistan (Innokylä 2013). Lisäksi Innokylän verkkosivulta löytyy systeemistä innovaatiomallia kuvaava aineisto (Pohjola – Koivisto 2013) sekä tietoa arvioinnin merkityksestä kehittämistyössä (Koivisto – Pohjola 2013). Arviointiin liittyvä materiaali oli erittäin hyödyllistä, sillä arviointi yhteiskehittelytyöpajoissa yhteisen loppu-

keskustelun ja muun palautteen muodossa oli keskeinen osa opinnäytetyön aineistoa. Hyvä tutkimuskäytäntö edellyttää, että opinnäytetyöprosessissa tehdään jatkuvasti omaa arviointia tutkimuksen luotettavuuden ja pätevyyden osoittamiseksi (Saaranen-Kauppinen – Puusniekka 2006). Yhteiskehittelyyn olennaisena osana kuuluva arviointiprosessi tuki luontevasti opinnäytetyön tutkimuksellisia tavoitteita.

5 Yhteiskehittelytyöpajat – suunnitelmasta toteutukseen ja tuloksiin

Talvella ja keväällä 2015 Wilhelmiinassa toteutettu yhteiskehittelyprosessi muodosti opinnäytetyön toiminnallisen osuuden. Konkreettinen tuotos koostui yhteiskehittelytyöpajojen suunnittelusta, niiden toteutuksesta kolmen pajan sarjana sekä työpajoissa yhdessä aikaan saatujen tulosten kuvauksesta ja arvioinnista.

5.1 Yhteiskehittelytyöpajojen suunnittelu

Yhteiskehittelytyöpajojen suunnitelmaa tehdessä määriteltiin ensin Innopaja-mallin mukaisesti koko yhteiskehittelyprosessin tarve, tavoite ja kohderyhmä (Pohjola – Koivisto 2013: 19). Jokaiselle kolmelle työpajalle tehtiin oma, tarkemmalla tasolla oleva suunnitelma, jossa kuvattiin kunkin työpajan täsmälliset alatavoitteet ja tulokset/tuotokset, joihin pajoissa pyritään. Konkreettisesti työskentelysuunnitelmassa esiteltiin työmenetelmät ja aikataulu sekä arvioinnin kohteet. (Peränen 2013: 4–5; Innokylä 2013.) Suunnitelmasta pyydettiin ennen työpajojen toteuttamista kommentteja sisäpihaprojektin ohjausryhmältä ja projektiryhmältä, opinnäytetyön ohjaajalta Wilhelmiinasta, ohjaavalta opettajalta sekä geronomiopiskelijakollegoilta. Palaute oli pääsääntöisesti kannustavaa, ja huolellista ennakkosuunnittelua kiiteltiin. Muutamia kehitysehdotuksia saatiin, ja niiden pohjalta suunnitelmaa hiottiin toimivammaksi. Yhteiskehittelytyöpajojen tavoitteita selkeytettiin ja yksinkertaistettiin, erilaisten työmenetelmien tarkoituksenmukaisuutta ja toimivuutta ikääntyneiden osallistujien kanssa arvioitiin uudelleen ja ennen kaikkea toteutukseen lisättiin liikkumavaraa aikataulun ja työskentelytapojen soveltamisen suhteen. Kolmen työpajan sarja muodosti jatkumon, jossa oli tärkeä pystyä reagoimaan prosessin aikana syntyneisiin, mahdollisesti ennakoimattomiin tilanteisiin ja tuloksiin.

Yhteiskehittelyprosessin tarpeen todettiin liittyvän Wilhelmiinan sisäpihan uudistamishankkeeseen, josta on kerrottu tarkemmin tämän raportin luvussa 2.

Yhteiskehittelyn tarkoitus oli selvittää pihan käyttäjien eli Wilhelmiinan yhteisön – asukkaiden, heidän läheistensä ja henkilökunnan – toiveet ja tarpeet sisäpihaan liittyen. Pihasuunnitelmassa otetaan kantaa siihen, millaisia elementtejä pihalla tulee olla sekä millaista olemista ja toimintaa piha mahdollistaa. Samalla suunnitellaan sitä, kuinka yhteisön jäsenet haluavat ja voivat pihaa tulevaisuudessa käyttää, mitä pihalla tehdään ja mitä siellä tapahtuu eri vuodenaikoina.

Työpaja valittiin työskentelymalliksi, jonka avulla voitiin toteuttaa yhteiskehittelyä sisäpihan suunnittelussa. Jotta työpajatyöskentelyn tavoiteltu tuotos oli mahdollista saavuttaa, pajat suunniteltiin kolmen peräkkäisen tilaisuuden sarjaksi, jossa kunkin pajan kesto oli kaksi tuntia. Pidempikestoisessa työpajassa ehdittäisiin paneutua käsiteltävään asiaan perusteellisemmin, mutta silloin osallistujia voisi olla vaikea saada mukaan. Läk-käille osallistujille monituntinen työpaja olisi liian raskas, eivätkä henkilöstöosallistujat pystyisi irrottautumaan työstään pitkäksi aikaa. Kolmen tilaisuuden sarja mahdollisti sen, että kussakin työpajassa voitiin keskittyä eri osatavoitteeseen. Pajojen välillä osallistujat voivat pohtia ja työstää asioita myös itsekseen sekä vaihtaa pihaan liittyviä ajatuksia muiden kanssa – näin työpajoihin voi tulla uusia ja erilaisia näkökulmia, mikä on yhteiskehittelyssä tärkeää (Peränen 2013: 2).

Yhteiskehittelyssä käytettiin tilanteeseen ja tavoitteeseen sopivia menetelmiä: jotkut toimivat hyvin alkuvaiheen ideoinnissa, toiset sopivat varsinaiseen kehittämis- ja suunnitteluvaiheeseen. Myös arvioinnissa hyödynnettiin erilaisia menetelmiä. (Vehkaperä 2013: 115–125; Summa – Tuominen 2009: 14–15.) Jokaisessa pajassa oli mukana luontolähtöiseen toimintaan liittyviä elementtejä, joiden tarkoitus oli auttaa osallistujia suuntaamaan ajatukset käsillä olevaan aiheeseen sekä edistää luovan, positiivisen ja rennon ilmapiirin syntymistä. (Salovuori 2014: 79; Yli-Viikari 2014: 62).

Kohderyhmäksi eli yhteiskehittelytyöpajojen osallistujiksi määriteltiin mahdollisimman monipuolinen edustus erilaisista asukasryhmistä ja henkilökunnasta. Wilhelmiinan asukkaat, joita varten sisäpiha ennen kaikkea on ja joista osalle se edustaa lähes ainoaa mahdollisuutta päästä nauttimaan ulkoilmasta ja viherympäristöstä, olivat yhteiskehittelytyöpajoissa keskeisessä roolissa. He toivat mukaan käyttäjien näkökulmaa, tarpeita ja tavoitteita yhteiskehittelyssä työstettäväksi. Wilhelmiinan asukkaat muodostavat kuitenkin suuren ja heterogeenisen joukon, jolloin varsin tiivistahtinen, tavoitteellinen ryhmässä tapahtuva työskentely rajasi pois sellaisia asukkaita, jotka ovat heikossa

kunnossa tai joiden toimintakyky on hyvin rajoittunut esimerkiksi pitkälle edenneen muistisairauden vuoksi. Siksi mukaan haluttiin myös asukkaiden läheisiä. He ovat osa Wilhelmiinan yhteisöä ja voivat tuoda esiin tuntemiensa asukkaiden tarpeista sellaista tietoa ja näkemystä, joka muuten ei ehkä nouse esiin. Keskeistä oli se, että kaikki pajoihin osallistuvat kykenivät pohtimaan pihan uudistamista niidenkin yhteisön jäsenten näkökulmasta, jotka eivät voineet osallistua yhteiskehittelyyn.

Wilhelmiina Palvelut Oy:n ja Miina Sillanpään Säätiön henkilöstön näkökulmaa pajoihin saatiin projektiryhmän lisäksi muilta henkilökunnan edustajilta. Puutarha- ja vihersuunnittelualan ammattilaisnäkemystä työskentelyyn toi viheraluesuunnittelija, joka kutsuttiin mukaan pajoihin. Pyrkimyksenä oli saada heti yhteiseen käyttöön myös sellainen talon ulkopuolelta hankittava osaaminen ja tieto, jota joka tapauksessa tarvittiin toteuttamiskelpoisen pihasuunnitelman tekemisessä. Viheraluesuunnittelija teki työpajojen pohjalta lopullisen viheraluesuunnitelman.

Opinnäytetyötä tekevä geronomiopiskelija vastasi pajojen suunnittelusta ja fasilitoinnista; hän oli myös projektiryhmän jäsen. Summan ja Tuomisen (2009) mukaan fasilitaattorin roolina on tukea ryhmää saavuttamaan tavoite. Fasilitaattori pysyy puolueettomana ja pyrkii tukemaan rakentavaa, avointa ilmapiiriä ja varmistamaan, että kaikki ryhmässä saavat osallistua työskentelyyn tasavertaisesti. Myös työskentelyn suunnittelu, ohjaaminen ja tulosten tallentaminen ovat fasilitaattorin tehtäviä. (Summa – Tuominen 2009: 9–10, 17.)

Yhteiskehittelytyöpajojen keskeinen periaate oli se, että kaikkien näkökulmat ovat yhtä tärkeitä: jokainen tuo mukaan oman osaamisensa ja asiantuntemuksensa (Peränen 2013: 3). Pajatyöskentelyssä pyrittiin saavuttamaan yhteinen ymmärrys siitä, mitä ollaan kehittämässä, miksi ja miten. Yhdessä kehittäminen avartaa näkemystä siitä, mitä piha yhteisölle merkitsee ja mitä mahdollisuuksia sen uudistaminen tarjoaa niin asukkaille kuin henkilökunnallekin. Projektiryhmän vastuulla oli kertoa siitä, millaiset raamit suunnittelulle ja toteutukselle on annettu, kuten sisäpihaprojektin budjetti ja aikataulu. Viheraluesuunnittelijan kautta oli mahdollista saada heti tietoa ja ohjausta siitä, kuinka suunnitelmia voidaan konkreettisesti toteuttaa.

Sopivaksi osallistujamääräksi arvioitiin etukäteen noin 10 henkilöä, joista yli puolet tulee olla muita kuin henkilökunnan jäseniä. Pajoja suunnitellessa todettiin, että eri työpa-

jojen osallistujajoukossa voi olla pientä vaihtelua, mutta työskentely on tehokkaampaa, jos suurin osa osallistuu kaikkiin kolmeen työpajaan.

5.2 Työpajojen toteutus

Projektiryhmä auttoi työpajat fasilitoivaa opiskelijaa etsimään ja valitsemaan pajoihin osallistujat. Koska yhteiskehittelytyöpajat olivat osa opinnäytetyötä, niihin osallistuville esiteltiin tutkimustiedote (ks. liite 1) ja heiltä pyydettiin tutkimussuostumus (ks. liite 2) sekä kuvauslupa (ks. liite 3) ennen työpajoja. Koko yhteisölle tiedotettiin sisäpihaprojektista ja siihen liittyvästä yhteiskehittelystä Wilhelmiinan henkilöstön viikkotiedotteessa sekä intranetissä viikolla 6/2015. Talon käytännön mukaan henkilöstö eri yksiköissä vastasi siitä, että tiedotteessa kerrotut uutiset viestitään eteenpäin asukkaille ja heidän omaisilleen.

Etukäteen kutsutuista asukkaista 3–4 ei halunnut tai voinut tulla työpajoihin. Jokaiseen pajaan saatiin kuitenkin fasilitaattorin lisäksi 8–10 osallistujaa, joista kolme osallistui kaikkiin tilaisuuksiin. Ensimmäisestä ja toisesta työpajasta yksi osallistujista joutui poistumaan kesken, muuten osallistujajoukko oli mukana koko pajan keston. Yhteiskehittelyyn osallistui Wilhelmiinan asukkaita yhteensä seitsemän, Wilhelmiinan tytäryhtiön FysioSporttiksen asiakkaita yksi, henkilökunnasta yksi hoitaja ja yksi esimies sekä yksi Miina Sillanpään Säätiön edustaja. Wilhelmiinan asukkaat olivat sekä senioritalossa asuvia että ryhmäkotien asukkaita. Projektiryhmää edustivat pajassa I esimies ja säätiöläinen, pajoissa II ja III vain säätiöläinen. Lisäksi sisäpihaprojektin valitsema viheraluesuunnittelija oli mukana pajoissa II ja III. Opinnäytetyötä tekevä geronomiopiskelija toimi fasilitaattorina kaikissa pajoissa. Kahdessa viimeisessä hän osallistui hiukan aktiivisemmin pienryhmätyöskentelyyn, koska pajan I kokemuksen perusteella se tuntui edistävän tavoitteeseen pääsemistä.

Työpajojen osallistujista osa tunsu toisensa ennestään, osa ei. Jotkut olivat hyvin pitkäaikaisia asukkaita, asiakkaita tai työntekijöitä, toisilla taas oli Wilhelmiinan yhteisöstä vasta lyhyt kokemus. Osallistujat olivat pääsääntöisesti naisia, vain yksi mies oli mukana kahdessa työpajassa. Yhteiskehittelytyöpajojen tavoitteellisen, keskusteluun perustuvan työskentelyn vuoksi osallistujiksi valikoitui sellaisia asukkaita ja asiakkaita, jotka toimivat omassa arjessaan erittäin tai kohtalaisen itsenäisesti. Esimerkiksi pitkälle edennyttä muistisairautta sairastavia, näkö- tai kuulovammaisia tai vain avustettuna

liikkeelle pääseviä ei ollut mukana pajoissa. Liikkumisen apuvälineistä oli monella osallistujalla kokemusta: käytössä oli esimerkiksi pyörätuoli, rollaattori, keppi ja invamopo.

Kaikki työpajat järjestettiin samassa tilassa, Miina-neuvotteluhuoneessa Wilhelmiinassa. Tilassa oli suuri neuvottelupöytä, jonka pystyi jakamaan pienempiin osiin ryhmätöiden tekemistä varten. Käytössä oli kannettava tietokone ja dataprojektori, joita tarvittiin varsinkin aluksi tilaisuuden esittelyosiossa. Fläppitaulut sekä ryhmätyöskentelyssä tarvittavaa materiaalia, kuten sakset, teippi ja paperia, tarralappuja, aikakauslehtiä, kartonkeja ja tusseja, saatiin Wilhelmiinasta. Osan materiaalista opiskelija lainasi koululta tai hankki ja teki itse. Fasilitaattori vastasi tilan valmistelusta työpajoja varten projektiyhmän ollessa apuna. Ajankohta oli jokaisella työpajalla sama, klo 10–12, joka todettiin projektiryhmässä sopivaksi hetkeksi useimpien asukkaiden päivän kulun kannalta. Wilhelmiinan puolesta pajiin järjestettiin kahvitarjoilu. Fasilitaattori toivotti pajoissa henkilökohtaisesti jokaisen osallistujan tervetulleeksi ja antoi kaikille vihreät, lehdenmuotoiset nimikyltit, joiden oli tarkoitus paitsi helpottaa ihmisiä muistamaan toistensa nimet myös korostaa kaikkien osallistujien samanarvoista asemaa yhteiskehittelyssä.

Kuvio 2. Työpajojen osallistujat saivat samanlaiset nimikyltit (Katarina Ahro 2015)

Kahdessa ensimmäisessä yhteiskehittelytyöpajassa esiteltiin Wilhelmiinan sisäpihaprojekti, opinnäytetyön osuus sekä siihen liittyvät tutkimus- ja kuvausluvut ennen työskentelyn aloittamista. Koska kolmannessa työpajassa mukana ei ollut enää uusia osallistu-

ja, projektia tai opinnäytetyötä ei ollut enää tarpeen kuvailla. Kaikki työpajat etenivät suunnitelmassa laaditun ohjelman mukaan; tosin pajassa I jätettiin yksi virittäytymisharjoitus väliin aikataulusyistä. Aluksi fasilitaattori kertoi, mikä on työpajan tavoite ja tuotos, sitten pidettiin esittelykierrros ja samalla virittäydettiin tilaisuuden teemaan. Yhteiskehittelyvaiheeseen siirryttiin aina siten, että fasilitaattori antoi tehtävän ja työskentelyohjeet sekä jakoi osallistujat kahteen pienryhmään. Pienryhmien kokoonpanoa muutettiin eri pajoissa hieman, jotta ajatusten ja näkökulmien vaihtuminen sujuisi tehokkaammin. Jokainen paja päättyi yhteiseen arviointivaiheeseen, jossa keskusteltiin fasilitaattorin ohjaamana arvioinnin kohteeksi määritellyistä asioista sekä annettiin palautetta työskentelystä. Ennen pajan päättymistä fasilitaattori kertoi osallistujille toimitettavasta työpajan yhteenvedosta ja mahdollisuudesta täyttää palautelomake. Arviointikeskustelu nauhoitettiin – videointi ei ollut tarpeen, sillä ryhmä oli sen verran pieni, että nauhalta pystyi seuraamaan kaikkien puhetta eikä nauhoittaminen sitonut fasilitaattorin huomiota keskustelun vetämisestä. Työpajoista otettiin jonkin verran valokuvia; erityisesti tuotokset dokumentoitiin kuvaamalla.

5.2.1 Työpaja I

Ensimmäinen työpaja pidettiin 18.2.2015. Työpaja I:n tavoitteena oli ideointi ja innovointi. Pää tavoitteeksi asetettiin pihaan liittyvien toiveiden, tarpeiden ja ideoiden tuottaminen sekä jalostaminen näkökulman pysyessä luonnon hyvinvointivaikutuksissa. Fasilitaattoria ohjaavia oheistavoitteita olivat työpajatyöskentelyn tavoitteen selventäminen osallistujille, ryhmäytymisen mahdollistaminen sekä osallistujien kannustaminen toista kuuntelevan, eri näkökulmia hyväksyvän, luovan ja innovatiivisen asenteen omaksumiseen. Tulokset tai tuotokset olivat pienryhmissä tuotettuja, mahdollisimman monipuolisesti erilaisia näkökulmia ja yksityiskohtia esiin tuovia luomuksia, jotka saivat olla muodoltaan esimerkiksi aarrekarttoja, tarinoita, kuvakollaaseja, piirustuksia tai listoja. Niiden tarkoitus oli tuoda ilmi se, millaisia asioita ihmiset pitävät mieluisina pihassa/puutarhassa, mikä pihassa ja ulkona olemisessä on tärkeää, millaisia kokemuksia sisäpiha mahdollistaa arjessa tai miten se lisää elämään iloa, onnea, hyvinvointia ja tyytyväisyyttä. Pajan annin oli tarkoitus toimia pohjana seuraavalle kerralle.

Työpaja I:n työskentely jaettiin kolmeen osaan: tutustumisvaihe, innovointivaihe ja arviointivaihe. Tutustumisvaiheeseen kuului sisäpihaprojektin, opinnäytetyön ja yhteiskehittelytyöpajan lyhyt esittely, tutkimussuostumusten ja kuvauslupien läpikäyminen sekä osallistujien esittely, tutustuminen ja virittäytyminen aiheeseen harjoituksen avulla.

Virittäytymisessä jaettiin lyhyesti luontoon liittyviä hyvinvointia tuottavia kokemuksia ja nivottiin ne sisäpihaan liittyviin tarpeisiin. Harjoituksessa käytettiin aiheeseen virittäytymisen tukena materiaaleja, joita on esillä pöydällä. Fasilitaattori oli järjestänyt tarjolle sopivan valikoiman luonnonmateriaaleja kuten kukkia, yrttejä, juureksia, hedelmiä, siemeniä, oksia, käpyjä, kiviä, hiekkaa, multaa ja vettä sekä luontoa kuvaavia taidekortteja. Jokainen valitsi sopivan materiaalin ja kertoi sen kautta omasta tärkeästä luontokokemuksestaan tai asiasta, jota toivoisi saavansa sisäpihan myötä osaksi arkeaan – näin kaikkien ääni ja erilaiset näkökulmat pääsivät esiin. Ajatukset suunnattiin samalla luontoon ja sen merkitykseen hyvinvoinnille. Osallistujat tutustuivat innokkaasti pöydällä tarjolla oleviin luontomateriaaleihin, mutta erityisesti luontoaiheisiin taidekortteihin: useimmat halusivat kertoa omasta tärkeästä luontokokemuksestaan nimenomaan jotta-kin tuttua tai mieluisaa maalausta esittävän taidekuvan kautta.

Innovointivaiheessa siirryttiin pienryhmätyöskentelyyn. Ryhmissä oli ensi tarkoitus harjoitella toisen kuuntelemista ja luovan, vapaan ja mahdollisimman vähän ajattelua rajoittavan asenteen omaksumista. Harjoituksessa piti käyttää *Joo, ja...* -menetelmää ja visioida sen avulla yhdessä, millainen olisi unelmien sisäpiha. *Joo, ja...* tai *Yes, and* -harjoitus toimii virittäytymisessä, kun halutaan luoda yhteiselle työskentelylle innostavaa ideointi-ilmapiiriä. Harjoituksessa ei ole lupaa tyrmätä toisen ajatuksia nostamalla esiin ongelmia tai vaihtoehtoja vaan esiin tulleeseen ehdotukseen pitää keksiä jotain lisää (Vehkaperä 2013: 118). *Joo, ja...* -harjoitusta ei kuitenkaan tehty, sillä fasilitaattori oli etukäteen päättänyt jättää sen väliin, mikäli aikaa ei jäisi riittävästi pienryhmätyöskentelylle.

Innovointivaihe toteutettiin jakautumalla yhteiskehittelyä varten kahteen pienryhmään erillisiin pöytäkuntiin, joille oli varattu fläppitaulun lisäksi materiaalia ideoinnin pohjaksi. Projektiryhmän edustajat toimivat ryhmien kirjureina ja kokosivat fläppipaperille sellaisia pihaan liittyviä ideoita ja toiveita, joita ryhmä nosti esiin keskustellen, lehdistä inspiroivia kuvia poimien tai valiten Wilhelmiinan sisäpihaprojektissa toteutetun ideakampanjan sadosta koostettuja ehdotuksia. Ryhmät koostivat ideoiden pohjalta luomuksen, jonka oli tarkoitus tuoda esiin se, millainen piha vastaa yhteisön tarpeisiin ja toiveisiin; millainen piha on mieluisa, viihtyisä ja houkutteleva; mitä siellä on; miltä se näyttää, tuoksuu, tuntuu ja kuulostaa; mitä siellä voi tehdä yksin tai yhdessä sekä mitä siellä tapahtuu. Pienryhmien kirjurit esittelivät luomukset vuorollaan toisille.

Työpaja I:n arviointivaiheessa käytiin lopuksi keskustelu esitysten herättämistä ajatuksista. Aikaansaannoksia arvioitiin siitä näkökulmasta, mikä herätti osallistujissa eniten innostusta ja jäikö jotain tärkeitä näkökulmia puuttumaan. Arviointikeskustelu oli vilkas: siihen osallistuivat kaikki, ja vaikka moneen mielipiteeseen yhdyttiin, myös vastakkaisia näkemyksiä nousi esiin. Osallistujat olivat työpajan työskentelyyn tyytyväisiä, vapaata ideointia kuvattiin kivaksi kokemukseksi ja porukkaa kiiteltiin innovoivaksi. Lopuksi annettu kotitehtävä, sisäpihalla käyminen, otettiin vastaan yllättyneesti mutta lopulta kiinnostuen. Ensin epäiltiin, että ulkona on vielä lunta, ja todettiin, että pihaa voi varmaan tutkia ikkunasta katsoen. Neuvotteluhuoneen kaihtimien avaaminen antoi kaikille jonkinlaisen näkymän pihaan, eikä ajatus sinne menemisestä ollutkaan enää niin mahdoton. ”Tulee jo ihan kesä mieleen”, yksi osallistuja totesi.

5.2.2 Työpaja II

Toinen työpaja oli 2.3.2015. Työpaja II:n tavoitteeksi oli asetettu siirtyminen ideoista kohti konkretiaa. Pää tavoitteena oli priorisointi, valintojen tekeminen ja yhteisen näkemyksen löytäminen: pajassa keskityttiin siihen, mitä tarpeita pihan eri käyttäjillä on, millaiset asiat esiin nousseiden ideoiden joukossa ovat tärkeimpiä, jotta piha koetaan viihtyisäksi, turvalliseksi ja esteettömäksi, sekä mikä mahdollistaa pihan monipuolisen käytön. Fasilitaattoria ohjaavina oheistavoitteina oli kirkastaa osallistujille sisäpihaprojektin määrittelemät raamit ja resurssit sekä kehittämistyön tulosten hyödyntämiseen liittyvät rajoitukset ja mahdollisuudet. Tuotos oli alustava pihasuunnitelma, jossa sai olla kuvausta, kommentteja ja selityksiä. Pajan annin oli tarkoitus toimia pohjana puutarha- ja vihersuunnittelualan ammattilaisen laatimalle viheraluesuunnitelmalle.

Esittelykierroksella pyrittiin kiinnittämään ajatukset konkreettisesti sisäpihan mahdollisuuksiin ja rajoituksiin. Kukin kertoi vuorollaan, mitä mieluiten tekisi tai kokisi Wilhelmian sisäpihalla. Esimerkiksi ulkona istuminen, kukkien loisto, veden lirinä, marjojen maistelu, yhteiset lettukestit, helppo liikkuminen ja houkutteleva sisäänvalo mainittiin – kaikki nämä asiat nousivat esiin myös ideatyöpajan tuotoksissa. Koska toisessa pajassa yhteiskehitellen työstettävien alustavien pihasuunnitelmien tuli pohjautua ensimmäisen ideatyöpajan antiin, edellisen kerran luomukset katsottiin vielä yhdessä läpi ja laitettiin esille seinälle. Kävi ilmi, että vain jotkut osallistujat olivat saaneet työpaja I:n yhteenvedon talon sisäpostin kulussa olleen ongelman vuoksi.

Yhteiskehittely alustavien pihasuunnitelmien tuottamiseksi toteutettiin *oppimiskahvila*-menetelmää hyödyntäen pienryhmissä. *Oppimiskahvila* eli *Learning cafe* on yhteistoinnallinen menetelmä, joka on hyödyllinen silloin, kun pyritään muodostamaan yhteinen mielipide useista eri teemoista ja valitsemaan yhdessä toteutuskelpoisimmat ideat (Vehkaperä 2013: 123).

Kaksi pienryhmää työsti asiaa eri teemojen kautta. Yksi teema on ”Piha eri aistien kautta koettuna”. Ryhmän piti keskittyä siihen, mitä elementtejä pihalla tulee olla, jotta se tuottaa moniaistisia kokemuksia. Valinnat tuli perustella niin, että piha vastaa monenlaisiin tarpeisiin ja tärkeimmät ideapajassa esiin nousseet toiveet huomioidaan. Toinen teema on ”Pihalla yhdessä ja itsenäisesti”. Ryhmän piti pohtia, millainen piha mahdollistaa monenlaista sosiaalista toimintaa ja toisaalta itsenäistä pihan käyttöä. Valintojen perusteluissa tuli huomioida sosiaalisen toiminnan tarve, hyödyllisen/mukavan/terveellisen tekemisen tarve sekä virkistykseen, rauhoittumiseen ja elpymisen tarve. Ryhmät työstivät alustavan pihasuunnitelmansa isolle kartongille, jossa oli pihan muodon näyttävä pohjapiirros ja reunoilla runsaasti tilaa kuville, tekstille ja piirroksille.

Oppimiskahvila-menetelmää sovellettiin siten, että kahden pienryhmän jäsenet saivat istua paikoillaan ja kirjurit, projektiryhmän jäsen ja viheraluesuunnittelija, vaihtoivat ryhmää esitellen ensin oman ryhmänsä aikaansaannoksen ja täydentäen sitä sitten toisen ryhmän kommentteilla. Näin molemmat pienryhmät saivat mahdollisuuden kehittää edelleen toisten aloittamaa suunnitelmaa, mutta aikaa ei mennyt koko osallistujajoukon uudelleenjärjestelyyn ja mahdollisesti oudolta tuntuvan menetelmän omaksumiseen. Fasilitaattori esitteli aluksi yhteisesti kummankin pienryhmän tehtävänannot. Viheraluesuunnittelija, joka oli ensimmäistä kertaa mukana yhteiskehittelytyöpajassa, joutui hiukan yllättäen kirjurin rooliin: fasilitaattori kertoi hänelle ennen työpajan alkua, miten pajatyöskentely etenee ja pyysi häntä toisen pienryhmän kirjuriksi. Fasilitaattori toimi välillä toisessa pienryhmässä apuohjaajana johdatellen ryhmää tehtävänannon mukaisiin näkökulmiin, jotta kirjuri pystyi keskittymään ryhmän keskusteluun ja kirjamaan ylös esiin nousevia asioita. Ensimmäisen työpajan kokemuksen pohjalta fasilitaattori pyrki seuraamaan aikaisempaa tarkemmin pienryhmien työskentelyä ja havainnoimaan työpajan ilmapiiriä. Kumpikin pienryhmä sai käyttää enemmän aikaa alustavan pihasuunnitelman työstämiseen omasta tehtävänannostaan käsin kuin toisen pienryhmän aikaansaannokseen tutustumiseen ja sen kommentointiin.

Ennen arviointikeskustelua tehtiin fasilitaattorin ohjaamana parin minuutin rentoutusharjoitus, jossa hengitettiin rauhallisesti ja kuunneltiin taustalla soivaa lintujen laulua. Harjoituksen tavoitteena oli rentouttaa mieli ja vapauttaa energiaa vielä työpajan loppuvaiheen arviointitehtävään.

Työpaja II:n arviointivaihe koostui yhteisestä palautekierroksesta ryhmien aikaansaannoksista. Arviointikeskustelussa ehdittiin pohtia, toteutuvatko työpajan tuotoksissa innostavimmat ideat ja millaiset asiat nousevat kolmen tärkeimmän joukkoon sekä antaa lyhyesti palautetta siitä, miltä työskentely tuntui. Vaikka pihasuunnitelmien valinnoista esitettiin kriittisiäkin näkemyksiä, ryhmä pystyi nimeämään kolme keskeisintä asiaa, joiden tulisi viheraluesuunnitelmassa näkyä: ne olivat vesielementti, kukkaloisto sekä seurustelua ja yhdessäoloa mahdollistavat esteettömät kalusteet. Aikaisemmin pienryhmätyöskentelyn aikana yhdessä ryhmässä, jonka teemana oli pihan käyttö yhdessä ja itsenäisesti, todettiin annetussa aiheessa pysymisen tuntuneen vaikealta. Toisen ryhmän teema eli eri aistien huomioiminen pihasuunnitelmassa koettiin helpommaksi. Fasilitaattorin havaintojen mukaan työskentely yhteiskehittelyvaiheessa oli muutenkin erilaista kuin ensimmäisessä työpajassa: tavoitteellisuus ja vaatimus neuvottelusta, valinnoista ja perusteluista ei innostanut osallistujia samalla tavalla kuin vapaa ideointi.

5.2.3 Työpaja III

Kolmas työpaja järjestettiin 4.3.2015. Työpaja III:n tavoite oli pihan käyttösuunnitelman luominen. Pää tavoite pohjautui aikaisempien työpajojen työskentelyyn: yhteinen näkemys pihan uudistamisesta oli tarkoitus siirtää viimeisessä pajassa toiminnan muotoon suunnittelemalla yhdessä, kuinka yhteisö haluaa pihaa jatkossa käyttää. Oheistavoitteena tälle suunnittelulle oli osallistujien sitouttaminen luontolähtöisen toiminnan ottamiseen osaksi arkea, muun yhteisön innostamiseen ja yhteisvastuulliseen toimintaan asennoitumiseen. Pajan tuotos oli Wilhelmiinan sisäpihan vuosikello.

Työpajassa ei tarvinnut käyttää aikaa sisäpihaprojektin eikä opinnäytetyön tai osallistujien esittelyyn. Myös esittelykierros pidettiin lyhyenä: kaikki osallistujat olivat olleet mukana jo vähintään yhden kerran. Pajassa oli tarpeen kerrata yhdessä edellisen työpajan antia, sillä sen yhteenvetoa ei ehditty toimittaa osallistujille etukäteen. Työpajojen I ja II tuotokset olivat neuvottelutilan seinällä esillä muistuttamassa yhteiskehittelyprosessin aikaisemmista vaiheista.

Yhteiskehittelyvaiheeseen siirryttiin kokoamalla aluksi koko ryhmän voimin tavoitteen mukaista sisäpihan vuosikelloa. Ideointikierroksen tarkoituksena oli koota eri vuodenaikoihin ja kuukausiin sijoitettavia asioita, joiden tulisi näkyä Wilhelmiinan sisäpihalla. Tällaisia ovat esimerkiksi juhlapäivät ja muut tärkeät ajankohdat, kasvukauden tapahtumat, pihalla tapahtuva sosiaalinen toiminta kuten seurustelu, ohjelma ja erilaiset tilaisuudet, puutarha- ja pihapuuhat, itsenäinen virkistyskäyttö, luonnon seuraaminen sekä liikunta. Vuosikelloon saatiin ideoita Raha-automaattiyhdistyksen rahoittaman, Sininauhaliiton Vihreä veräjä -projektin laatimasta Ikääntyneiden luontolähtöisen toiminnan vuosikello -oppaasta. Opas on tarkoitettu ohjaajille, jotka toteuttavat hoitoyhteisöissä ikääntyneille ihmisille suunnattua Green Care -toimintaa (Vihreä veräjä 2015; Salovuori 2014: 30). Ryhmä listasi ensin kartongille piirrettyyn neljää vuodenaikaa ja 12:tä kuukautta kuvaavaan vuosikelloon keskeisiä, vuodenvieräyksiä, luontoon, pihapuuhin ja juhlapäiviin liittyviä asioita sekä tärkeitä tapahtumia, jotka voisivat näkyä Wilhelmiinan sisäpihalla ja yhteisön toiminnassa. Fasilitaattorin ohjaamaan keskusteluun osallistuttiin aktiivisesti: monesta juhlapäivästä tai vuodenvieräyksestä liittyvästä tapahtumasta syntyi paljon ajatusten vaihtoa.

Yhteiskehittely jatkui kahdessa pienryhmässä. Yksi ryhmä työsti tarralapuille koottuja talven ja kevään aktiviteetteja, toinen ryhmä kesän ja syksyn aktiviteetteja. Ryhmät valitsivat jokaisesta vuodenaikasta 2–4 aihetta, joita analysoitiin tarkemmin. Jokainen aktiviteetti kuvattiin lyhyesti omalle paperilleen täyttämällä kohdat Koska (kk-tarkkuus), Mitä (sisältö lyhyesti), Ketkä (osallistuvat) ja Miten (lyhyesti mitä edellyttää, resurssit). Lisäksi kirjattiin perusteluja otsikoiden Plussat ja Miinukset alle. Plussat tarkoittivat hyötyjä, positiivisia vaikutuksia, hyviä puolia ja mahdollisuuksia. Miinuksia olivat haitat, riskit ja esteet. Kirjurit olivat samoja kuin työpaja II:ssa, ja fasilitaattori osallistui aktiivisesti toisen ryhmän työskentelyyn avustamalla kirjaamisessa ja keskustelun herättämisessä. Ryhmät ehtivät käsitellä vain muutaman tapahtuman tai aktiviteetin. Talven, kevääseen ja kesään liittyviä asioita analysoitiin enemmän, syksy jäi vähemmälle huomiolle. Yksi ryhmä keskittyi työstämään muutamaa kiinnostavimmaksi koettua aihetta tarkemmin. Toinen ryhmä kokosi eri toimintoja ja tapahtumia muutaman keskeisen teeman alle. Lopuksi kirjurit esittelivät tuotokset kaikille.

Aikaa ei jäänyt suunnitellulle yhteiselle jatkokehittelylle, jossa olisi kommentoitu ryhmien analyyssejä ja tuotettu ratkaisuja havaittuihin ongelmiin tai haasteisiin. Tarkoitus oli tarkastella yhdessä kokonaisuutta ja kiinnittää huomiota kolmeen kysymykseen: Kuinka paljon on sellaisia aktiviteetteja, joissa on paljon plussia ja vähän miinuksia? Voidaanko

jokin aihe poistaa, koska sen hyötysuhde on heikko? Mitkä aktiviteetit ovat sellaisia, joiden jatkotyöstämistä ryhmä toivoo sisäpihan projektiryhmältä tai muulta taholta? Fasilitaattorin tuntuma työskentelystä oli kuitenkin se, että saatu kokemus voi olla hyvä alku sellaiselle vuosikellon suunnittelulle ja tarkentamiselle, jota voisi jatkaa myöhemmin, mikäli tämänkaltainen yhteiskehittely koetaan tärkeäksi ja hedelmälliseksi yhteisössä.

Työpaja III:n tuotosta, vuosikelloa, käsittelevässä arviointikeskustelussa jokaiselle osallistujalle annettiin oma puheenvuoro. Osittain esiin tuli samoja, aikaisemminkin käsiteltyjä teemoja ja yksityiskohtia, mutta myös uusia näkökulmia, huomioita ja kysymyksiä esitettiin. Esimerkiksi sisäpihan tapahtumista tiedottamiseen sekä pihan kunnossapitoon ja uudistustyöhön tarvittavan budjetin riittämiseen liittyviä kysymyksiä sivuttiin keskustelussa. Arviointi yhteiskehittelykokemuksen mielekkyydestä oli myönteistä ja yhteiskehittelyn vaikutuksesta sisäpihauudistuksen lopputulokseen varovaisen toiveikasta.

Yhteiskehittelytyöpaja päätettiin siten, että fasilitaattori kertasi Wilhelmiinan sisäpihaprojektin jatkovaiheet: fasilitaattori työstää yhteiskehittelyprosessista ja pajojen tuotoksista kuvauksen ohjausryhmälle ja viheraluesuunnittelija laatii yhteiskehittelyn tuloksia hyödyntäen varsinaisen viheraluesuunnitelman, minkä jälkeen ohjausryhmä tekee maaliskuun lopussa päätökset etenemisestä. Fasilitaattori kiitti osallistujia jakamalla jokaiselle pienen taimipotti- ja orvokinsiemenlahjan kylvöohjeineen Tapio Rautavaaran laulaessa *Anttilan keväthuumauksesta* taustalla, millä viriteltiin mielet kevään odotukseen.

5.3 Työpajojen tulokset ja yhteiskehittelyprosessin lopputulos

Kaikki kolme yhteiskehittelytyöpajaa sujuivat lähes suunnitelman mukaisesti, ja jokaisessa työpajassa saatiin aikaan tuotoksia sekä niiden yhteistä arviointia. Etukäteen kutsutut osallistujat olivat pääsääntöisesti sitoutuneita työskentelyyn. Ryhmän koko pysyi riittävän suurena, vaikka kaikki eivät voineet osallistua jokaiseen pajaan. Poisjäämisistä kerrottiin fasilitaattorille etukäteen pahoitellen. Pajoissa kukaan ei jättäytynyt syrjään yhteisestä työskentelystä tai pysynyt täysin hiljaa, vaikka toki eroavaisuuksia aktiivisuudessa puheenvuorojen käytössä ja keskusteluun osallistumisessa esiintyi.

Koska työpajoissa oli tarkoitus hyödyntää ja edelleen kehittää aina edellisessä työpajassa tuotettua aineistoa ja ajatuksia, osallistujille jaettiin fasilitaattorin kokoama kirjallinen yhteenveto, jossa kuvattiin työpajan tavoite, tuotos ja yhteinen arviointi. Kirjallisista yhteenvedoista ei kuitenkaan ollut tavoiteltua hyötyä, sillä toiseen työpajaan mennessä vain pieni osa osallistujista oli saanut yhteenvedon. Toisen ja kolmannen työpajan välillä oli vain yksi päivä, joten niiden yhteenvedot toimitettiin vasta kolmannen työpajan jälkeen. Kahdessa viimeisessä työpajassa kuitenkin kerrattiin suullisesti ja aikaisemmat tuotokset seinille esille laittaen se, mitä yhdessä oli saatu aikaan ja miten tuotoksia oli lopuksi käsitelty.

Työpaja I:ssä tavoitteena oli ideointi ja innovointi. Tuotokseksi määriteltiin monipuoliset, erilaisia näkökulmia ja yksityiskohtia esiin tuovat, vapaamuotoiset luomukset. Kahdessa pienryhmässä tuotettujen, fläppipaperille tehtyjen, kuvia ja tekstiä sisältävien koosteiden keskeisimmiksi teemoiksi nousivat yhteisessä arviointikeskustelussa seuraavat asiat:

- vesi, veden ääni
- tuokset, kokonaisvaltaiset aistielämykset
- kukkaloisto läpi vuoden
- asukkaiden mahdollisuus osallistua pihapuuhiin: esimerkiksi yrttien kasvatusta, istutusalaat
- esteettömyyden huomioiminen: esimerkiksi kalusteet, keinu, huvimaja, istutuslaatikot, kulkuväylät
- yhdessäolon hetkien tärkeys, mikä vaatii muun muassa helposti siirrettäviä kalusteita
- esitykset, tapahtumat, yhteislaulu, elävä musiikki, tanssi, pelit ja päiväkahvit mieluisimpana pihaohjelmaksi.

Lisäksi henkilökunta toi esiin tärkeinä näkökulmina liikunnan ja liikkumisen huomioimisen pihan suunnittelussa sekä sen, mitä kaikkia sisällä tapahtuvia toimintoja voisi tehdä yhtä hyvin ulkona.

Kuvio 3. Työpaja I:n tuotos 1: Millainen piha vastaa yhteisön toiveisiin ja tarpeisiin? (Katarina Ahro 2015)

Kuvio 4. Työpaja I:n tuotos 2: Millainen piha vastaa yhteisön toiveisiin ja tarpeisiin? (Katarina Ahro 2015)

Tuotosten ideoissa toistuvat paljon samat asiat kuin sisäpihaprojektin puitteissa toteutetun ideakampanjan sadossa tai aikaisemmin vuoden 2014 aikana kootuissa ajatuk-

sisä pihan suhteen. Arviointikeskustelussa todettiin, että ryhmässä syntyi paljon ajatuksia ja ryhmä oli innovoiva. Vapaa ideointi tuntui mukavalta, sai sanoa mitä sylki suuhun tuo – jopa niin, että kirjaajalla oli vaikeuksia ehtiä saamaan kaikki kommentit ylös. Myös vastakkaisia mielipiteitä pihasta nousi esiin: Yhden mielestä koko piha nykyisellään oli ihan huono, toisen mielestä siellä on taas paljon hyvää ja säilytettävää. Vilkas keskustelu käytiin kulkuväylien sopivasta pinnasta: rollaattorilla on vaikeaa kulkea hiekalla tai soralla; pyörätuolia käytävällä oli pintamateriaalista erilainen kokemus.

Työpaja II:ssa tavoitteena oli priorisointi, valinnat ja yhteisen näkemyksen löytäminen. Tuotoksena tavoiteltiin alustavaa pihasuunnitelmaa. Kahden pienryhmän pihasuunnitelmat olivatkin hyvin alustavia. Niistä ei ehditty tehdä yhdessä synteesiä, mutta arviointikeskustelussa todettiin kolmeksi tärkeimmäksi asiaksi, jotka ainakin pitäisi pihalle toteuttaa:

- vesi, veden lorina
- kukkaloisto läpi vuoden
- yhdessäolo, mukavat istuimet. Pihalla on oltava paikkoja ja kalusteita, joissa on helppo ja mukava istua, viihtyä niin toisten seurassa kuin itsekseenkin.

Myöhemmin, työpaja III:n alussa, kun pihasuunnitelmiin palattiin vielä aluksi, tärkeiden asioiden joukkoon lisättiin kolme muuta suunnitelmista esiin nostettavaa seikkaa:

- esteettömät kulkureitit, sopiva päällyste käytäville
- valon ja varjon paikat: olemassa olevia puita on säilytettävä varjostuksen vuoksi ja pihalle on suunniteltava varjoiset ja aurinkoiset alueet ajanvietolle ja kasveille.
- eläinten läsnäolo pihalla: jos muita eläimiä on vaikea järjestää pihalle käytännössä, linnunpöntöt puissa toisivat lintuja, perhosbaarilla voi houkutella perhosia.

Kuvio 5. Työpaja II:n tuotos 1: Wilhelmiinan pihasuunnitelma, teemana "Piha eri aistien kautta koettuna" (Katarina Ahro 2015)

Kuvio 6. Työpaja II:n tuotos 2: Wilhelmiinan pihasuunnitelma, teemana "Pihalla yhdessä ja itsenäisesti" (Katarina Ahro 2015)

Koska tiedossa oli, että varsinainen viheraluesuunnitelma tulee alan ammattilaiselta, joka osallistui yhteiskehittelyyn, pihasuunnitelmia ei ollut syytä työstää tarkemmalle

tasolle. Fasilitaattori koosti kahdesta pihasuunnitelmatuotoksesta synteesin, jonka tarkoitus oli tiivistää sisäpihaprojektin ohjausryhmän käyttöön yhteiskehittelyssä tuotetut pihasuunnitelmaan liittyvät ajatukset.

Kuvio 7. Synteesi Wilhelmiinan pihasuunnitelmista (Katarina Ahro 2015)

Synteesissä pihan tärkeimmiksi koetut elementit oli koottu teeman ”Aistien piha” alle. Näkö-, haju- ja makuaistiin liittyy kasvillisuus, jota edustavat ehdotukset kukkaloistosta sekä pihalla kasvavista marjoista ja yrteistä. Kuuloaistiin liittyy toive veden ja lintujen saamisesta pihalle. Näkö- ja tuntoaisti huomioidaan valaistuksen ja taiteen, kuten patseen ja seinämaalauksen, avulla. Iso kivi ja eläimet tarjoaisivat mahdollisuuden kosketuselämyksiin.

Pihan toiminnallisuuteen liittyvät asiat kuvattiin otsikon ”Keidas” alla. Yhdessäololle tarvitaan paikkoja, kalusteiden tulee soveltua monipuoliseen toimintaan ja istuimien on oltava hyviä. Viihtyminen on tärkeää, ja siihen liittyy sekä toive kahvittelupaikasta että tila ohjelmalle, yhteislaululle ja peleille samoin kuin rauhalliselle lukunurkkaukselle. Kaikessa on huomioitava pihan esteettisyys.

Kolmas selkeä tema oli esteettömyys: Kulkuväylien materiaalin on oltava pinnaltaan tasainen ja toimiva apuvälineiden kanssa liikuttaessa. Kalusteiden pitää olla siirreltäviä, kevyitä ja silti tukevia; keinoon täytyy päästä helposti.

Työpajassa III tavoitteena oli suunnitella sitä, kuinka yhteisö haluaa pihaa käyttää. Tuotoksena oli Wilhelmiinan sisäpihan vuosikello. Vuosikelloon saatiin koottua runsaasti neljän eri vuodenajan kohdalle sellaisia tapahtumia ja juhlapäiviä sekä vuodenvierailuun liittyviä, luonnossa ja pihalla ajankohtaisia asioita, jotka voisivat näkyä Wilhelmiinan sisäpihalla.

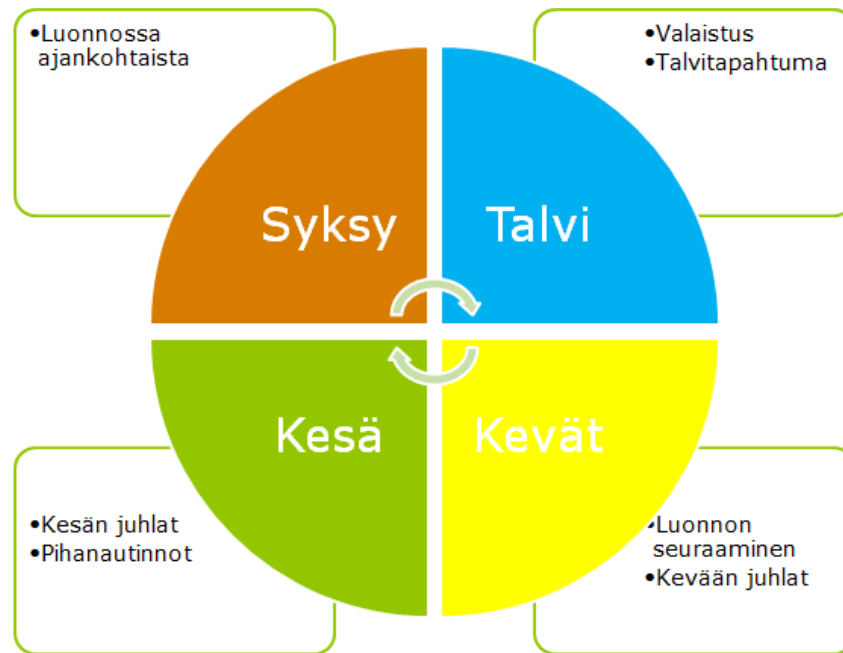

Kuvio 8. Työpaja III:n tuotos: Wilhelmiinan pihan vuosikello (Katarina Ahro 2015)

Tarkempaa analyysia tehtiin vain osasta koottuja ehdotuksia ajankäytöllisistä syistä. Pajassa ei ehditty työstää yhdessä tehtyjä analyyseja pidemmälle: tarkoitus oli luokitella analyysit, keskittyä potentiaaliin ideoihin ja ehdottaa ongelmiin ratkaisuja ja siten toteuttaa yhteiskehittelyyn kuuluvaa ajatusten eteenpäin jalostamista. Keskeisimmät havainnot vuosikellon suunnittelusta yhteisen arviointikeskustelun perusteella olivat:

- Juhlapäivien ja tapahtumien viettäminen pihalla herätti kiinnostusta. Nyt sisällä vietettäviä juhlia voisi siirtää osittain pihalle. Sisäpihalle voisi luoda uusia perinteitä, esimerkiksi naisten viikon juhlistamisen. Toimintaan toivotaan mukaan vieraita kouluista ja päiväkodeista.
- Pihasta halutaan paikka sosiaaliselle kanssakäymiselle: sinne sopivat niin kahvittelu, makkaran grillaus ja lettukestit kuin erilaiset ohjelmat, esiintyjät, yhdessä laulaminen ja pelaaminenkin.
- Pihasta odotetaan ensisijaisesti viihtymispaikkaa. Siellä olisi mukava istua keihonissa, kahvitella ulkona, olla rauhallisessa lukunurkkauksessa.
- Esteettisyyttä, kaunista näköalaa, suihkulähdettä ja pihan valaistusta odotetaan, sillä ne luovat osaltaan viihtyisyyttä. Pihavalaja voisi katsella talvella sisältä päin.
- Pihalla pitäisi olla helppo liikkua. Myös kalusteiden pitäisi olla sellaisia, että ne mahdollistavat monipuolisen käytön.
- Vuodenaikojen vaihtelun näkyminen pihalla on tärkeää. Siihen liittyvät kasviviljat – muun muassa pitkä kukintakausi, syysväri – pihavalot ja koristelu.
- Luonnon seuraaminen ja luontokokemus kiinnostaa: pihalla voisi maistella marjapensaista marjoja, kukkien katselu ja tuoksuista nauttiminen on monelle mielenkiintoista, samoin lintujen ja muiden eläinten tarkkailu. Asukkaiden aktiivisen pihapuuhien osallistumisen suunnittelu jäi vähälle, aihetta sivuttiin hiukan.
- Pihan houkuttelevuuteen panostamista pidetään tärkeänä. Yhteisölle pitää tiedottaa pihasta ja markkinoida, mitä tahansa pihalla tapahtuukin. Yksinkertaisimmillaan se onnistuu sisäpihan sisäänkäynnin oven pielessä olevalla kyltillä, jossa kerrotaan, mitä tänään / tällä viikolla tapahtuu pihalla, millaiset luonnonilmiöt ovat ajankohtaisia, kuten kukinta, kasvun eteneminen ja eläinhavainnot.
- Pihasta tulee oikeasti viihtyisä, kun se on suunniteltu ja rakennettu hyvin, mutta olennaista on myös se, että hoito ja ylläpito toimivat.

Fasilitaattori tiivistä ohjausryhmälle vuosikelloon liittyvästä suunnitelmasta synteessin, jossa kunakin vuodenaikana ajankohtaiset pihan toiminnot nostettiin esiin.

Kuvio 9. Synteesi Wilhelmiinan pihan vuosikellosta (Katarina Ahro 2015)

Synteesissä koottiin pihan käyttämiseen keskittyneen yhteiskehittelytyöpajan tuotos kolmen teeman alle:

1. Keskeiset juhlapäivät, tapahtumat eri vuodenaikoina: Juhlat näkyvät pihan koristelussa. Pihalle luodaan uusia juhlatraditioita tai siitä tehdään rento jatkoai-
ka. Piha mahdollistaa aikaisempaa enemmän mukavaa yhdessäoloa, tilaisuuksia sukupolvien kohtaamiselle ja vaihtelua arkeen.
2. Vuodenkierrossa, luonnossa ja pihalla ajankohtaista: Piha tarjoaa eri kuukausi-
na erilaista yhdessä tekemistä sekä omatoimista luonnosta nauttimista. Jokai-
selle vuodenaikalle riittää mielenkiintoista, luontevaa puuhaa ja seuraamista; ak-
tiivisin aika on kevästä alkusyksyyn.
3. Aina tärkeää: Pihan hoitoon täytyy panostaa. Markkinointi laitetaan kuntoon ja
houkuteltaan väki pihalle, kerrotaan, mitä sisäpihalla tapahtuu ja mikä on luon-
nossa ajankohtaista.

6 Arviointi ja johtopäätökset

Opinnäytetyön toiminnallisen osuuden arvioinnissa tarkastellaan yhteiskehittelyproses-
sia, käytettyä menetelmää ja yhteiskehittelyn tuloksia suhteessa toiminnalle asetettui-
hin tavoitteisiin. Arvioinnin kohteena oleva aineisto on monitahoinen: se sisältää työpa-
jojen tuotokset, niiden yhteisen arvioinnin ja pajojen osallistujapalautteen, projektiryh-
män ja ohjausryhmän palautteen pajoista sekä oman havaintoihin ja muistiinpanoihin

pohjautuvan reflektion. Aineistosta ei tehty varsinaista lähilukua ja analyysia, vaan sitä tarkasteltiin kokonaisuutena, teoriaan peilaten. Yhteisöllisyyden ja osallisuuden tukemiseen liittyvät näkökulmat ovat tärkeitä erityisesti pohdittaessa yhteiskehittelyprosessia ja siinä saatuja tuloksia sekä sitä, kuinka pihasuunnitelmassa näkyy yhteisöllisyyden tavoittelu.

6.1 Arviointi osana yhteiskehittelymenetelmää: johtopäätöksiä tuloksista

Yhteiskehittelytyöpajoihin liittyvän arvioinnin voi katsoa olevan Innopaja-mallissa kuvattua toteutuksen aikaista arviointia (Koivisto – Pohjola 2013: 3, 13). Arvioinnin kohteet oli määritelty etukäteen Innopajan suunnittelu- ja arviointimatriisia (Innokylä 2013) hyväksi käyttäen. Käytössä olevat resurssit – lähinnä aika – vaikuttivat siihen, mitä tiedonkeruumenetelmiä arvioinnissa pystyttiin käyttämään: toteuttamalla arviointi työpajoissa ryhmähaastatteluna, pyytämällä suoraan suullista palautetta projektiryhmältä sekä keräämällä tietoa kyselylomakkeella pyrittiin saamaan kokoon riittävän moniääninen ja tarkoituksenmukainen aineisto (Koivisto – Pohjola 2013: 12–13). Yhteiskehittelyn lopuksi käydyt ryhmäkeskustelut tarjosivat mahdollisuuden nopeaan ja kevyesti toteutettavaan tiedonkeruuseen sekä tuottivat työpajojen tavoitteen mukaista yhdessä neuvoteltua käsitystä pajojen tuotoksista ja tavoitteiden saavuttamisesta. Työpajoista koottujen yhteenvetojen kanssa jaettujen kirjallisten palautekyselyjen kautta osallistujilla oli puolestaan mahdollisuus palata vielä jälkeinpäin itsekseen työpajan arviointiin ja täydentää omaa mielipidettään siitä, saavutettiinkö tavoitteet ja kuinka pajatyöskentelyä voisi kehittää. Palaute täydensi muuta arviointia, joskin vastauksia palautekyselyyn saatiin hyvin niukasti.

Ensimmäinen arvioinnin kohde liittyi pajan tavoitteiden määrittelyyn ja tuloksiin. Vastauksia haettiin seuraaviin kysymyksiin: Miten pajan tavoitteiden määrittely onnistui ja miten asetetut tavoitteet toteutuivat? Käytiinkö tavoitteiden toteutumista yhteisesti läpi? Mikä oli työskentelyn johtopäätös/tulos? (Innokylä 2013.) Työpaja I:n tavoite oli tuottaa ja jatkojalostaa ideoita, joten yhteisessä arviointikeskustelussa osallistujien kanssa käytiin läpi tuotosten esittelyiden herättämiä ajatuksia, mitkä ideat houkuttivat ja innostivat eniten, jäikö jotain tärkeitä näkökulmia pois ja millaisia kysymyksiä heräsi. Työpaja II:n tavoite oli tehdä valintoja edellisessä työpajassa esitetyistä ideoista sekä työstää yhteistä näkemystä siitä, millainen piha parhaiten vastaa tarpeisiin ja toiveisiin. Pajan arviointikeskustelussa tarkasteltiin ryhmien aikaansaannoksia ja pohdittiin, toteutuivatko innostavimmat ideat, huomioitiinko eri käyttäjien tarpeet ja millaiset asiat nousivat

kolmen tärkeimmän joukkoon. Työpaja III:ssa oli tavoitteena saada aikaan pihan käyttösuunnitelma. Arvioinnissa osallistujia pyydettiin kertomaan, mitä vuosikellossa olevista asioista he itse odottivat eniten ja tuliko esiin jotain uutta. Osallistujien näkemyksiä siitä, kuinka pajoissa saavutettiin asetetut tavoitteet, kartoitettiin myös palautekyselyllä. Fasilitaattori palasi aiheeseen vielä haastattelemalla projektiryhmää ja reflektoimalla omaa toimintaansa.

Ensimmäisen työpajan tavoite, ideointi, tuntui olevan hyvin selvä kaikille. Pajassa oltiin varsin yksimielisiä siitä, että tuotos vastasi tavoitetta: ideoita syntyi runsaasti ja niistä pystyttiin valitsemaan tärkeimmät. Toisessa työpajassa sen sijaan arvioinnissa ja palautteessa tuli esiin, että tehtävänanto ja tavoite eli yhteinen näkemys pihasuunnitelman valinnoiksi ei ollut yhtä selvä eikä siihen päästy aivan yhtä hyvin kuin ensimmäisessä työpajassa. Kumpikin pienryhmä arvioi omaa pihasuunnitelmaansa positiivisesti ja puolustaen valintojaan, kun esiin nousi kysymyksiä esimerkiksi siitä, mikä on mahdollista toteuttaa ja mikä ei pihalle sovi tai mahdu. Fasilitaattorin kokemus oli se, että pihasuunnitelmaa koskeva tavoite oli vaativa ja sen työstämistä pienryhmissä olisi pitänyt ohjata enemmän, jotta olisi edetty aitoon neuvotteluun ja valintojen tekemiseen – yhden työpajan sijaan aihetta olisi pitänyt käsitellä vähintään kahdessa pajassa. Toisaalta tieto siitä, että viheraluesuunnittelija tekee varsinaisen pihasuunnitelman, vähensi tarvetta paneutua aiheeseen syvällisemmin. Kolmannen pajan tuotoksesta eli pihan vuosikellosta pystyivät kaikki tunnistamaan tärkeiksi kokemiaan asioita. Ajatukset pihasta olivat selkeytyneet yhteisen työskentelyn myötä. Esiin nostettiin myös sellaisia sisäpihaan liittyviä kysymyksiä ja huomioita, joita ei aikaisemmin juurikaan ollut käsitelty. Koska fasilitaattori joutui ajanpuutteen vuoksi kiirehtimään vuosikellon yhteistä jatkokäsittelyä, ideoiden edelleen kehittäminen ja ratkaisujen etsiminen ongelmiin jäi vaillinaiseksi; samoin osa arvointikeskusteluun suunnitelluista kysymyksistä jäi esittämättä.

Toinen arvioinnin kohde liittyi kohderyhmän tavoittamiseen eli keitä kohderyhmään kuuluvia tavoitettiin, keitä ei tavoitettu ja miksi (Innokylä 2013). Fasilitaattori kävi yhteiskehittelyprosessia ennen ja sen aikana projektiryhmän kanssa keskustelua siitä, keitä pajoihin kutsutaan ja kuinka varmistetaan, että osallistujia on tarpeeksi ja että eri ryhmien edustus on riittävä. Oli hyvä osallistujien sitouttamisen kannalta, että projektiryhmä kutsui aluksi mukaan useita asukkaita ja että fasilitaattori kävi esittelemässä heille yhteiskehittelytyöpajojen tavoitteen ja tutkimustiedotteen – kaikki kutsutut eivät kuitenkaan osallistuneet ja jotkut osallistujat kannatti vielä erikseen käydä noutamassa paikalle ennen pajan alkua. Wilhelmiinan asukkaista esimerkiksi muistiyksikön väestä

ei kukaan osallistunut työpajoihin, eivät myöskään lyhytaikaisessa hoidossa olevat kuntoutusasiakkaat – projektiryhmässä päätettiin keskittyä sellaisiin osallistujiin, joilla on hyvät edellytykset ottaa aktiivisesti osaa ryhmässä tapahtuvaan keskusteluun sekä motivaatiota käyttää aikaa asuinympäristönsä suunnitteluun. Asukkaiden omaisia tai muita läheisiä ei saatu mukaan lainkaan; syy ei selvinnyt. Henkilöstön edustus jäi pieneksi, sillä vain yhdessä työpajassa oli mukana hoitaja ja projektiryhmää edustava esimies, muissa ainoastaan projektiryhmään kuuluva säätiöläinen. Vaikka yhteiskehittelytyöpajat todettiin projektiryhmässä tärkeiksi erityisesti asukkaiden äänen kuuluviin saamiseksi, henkilöstön aktiivisempi osallistuminen olisi ollut hyödyllistä sekä monipuolisten näkökulmien esiintuomisen että pienryhmätyöskentelyn käytännön toteutuksen kannalta. Ryhmäkeskusteluissa nousikin esiin pohdintaa siitä, kuinka yhteisöä voisi osallistaa vielä laajemmin, koska työpajoihin osallistui vain pieni otos kohderyhmästä.

Kolmantena arviointikohteena oli pajatyöskentely: Millaista työskentely pajassa oli? Miten valitut menetelmät soveltuivat työskentelyyn? Miten osallistujat osallistuivat työskentelyyn? (Innokylä 2013.) Sekä arviointikeskusteluissa että palautteissa kiitettiin osanottajien innostumista, pajojen tunnelmaa ja sitä, että keskustelu oli vapaata, positiivista, rakentavaa ja vilkasta. Työskentelyä ja käytettyjä menetelmiä kohtaan ei esitetty kritiikkiä. Yhteiskehittelyyn osallistuminen koettiin mukavana vaihteluna arkeen. Fasilitaattori ja projektiryhmä pitivät valittuja työskentelymenetelmiä toimivina: etenkin välillä jakautuminen pienryhmiin oli hyödyllistä, koska silloin hiukan hiljaisemmatkin osallistujat saivat paremmin äänensä kuuluviin. Fasilitaattorin tuntuma oli se, että vaikka joku työpajan suunnitelmaan sisällytetty vaihe jouduttiinkin jättämään väliin, siitä ei ollut kokonaisuuden kannalta haittaa. Jokaisessa pajassa ryhmän yhteinen neuvottelu esiin tulleista ideoista ja ehdotuksista olisi vaatinut enemmän aikaa ja fasilitaattorin ohjausta, mutta siitä huolimatta jokaisessa pajassa onnistuttiin tuottamaan tavoiteltu tulos kaikkien antaessa panoksensa työskentelyyn.

Neljänneksi arvioitiin pajatyöskentelyn ohjaamista seuraavien kysymysten avulla: Miten pajan ohjaaminen ja toteuttaminen onnistui? Mitkä asiat toimivat, mitä olisi voinut tehdä toisin? (Innokylä 2013.) Fasilitaattorin oma reflektointi jokaisen työpajan jälkeen sekä projektiryhmän kanssa käydyt keskustelut toivat tietoa pajatyöskentelyn ohjauksen onnistumisesta. Osallistujat eivät antaneet aiheesta erikseen palautetta. Fasilitaattorille oli sekä huojentavaa että hyödyllistä erityisesti ensimmäisen pajan jälkeen työskentelyyn osallistuneen projektiryhmän yllättyneen myönteinen arvio siitä, kuinka hyvin työpajan järjestelyt toimivat, ryhmän työskentely sujui, osallistujat saatiin innostumaan sekä

suunnitellussa ohjelmassa ja aikataulussa pysyttiin. Ohjaava keskustelu projektiryhmän kanssa auttoi fasilitaattoria toimimaan joustavammin seuraavissa pajoissa, joissa tarvittiin enemmän pienryhmien ohjausta kuin ensimmäisessä pajassa.

Fasilitaattorin roolissa toimivan on tärkeä pysyä puolueettomana ja välttää omien tavoitteidensa ajamista ryhmän esittämien ajatusten ja päätösten kustannuksella (Summa – Tuominen 2009: 10). Koska fasilitaattori ei itse ollut yhteisön jäsen kuten työpajoihin osallistuneet asukkaat ja henkilöstön tai projektiryhmän edustajat, puolueettomuuden vaatimuksen sisäistäminen onnistui hyvin: fasilitaattori pyrki aidosti nostamaan esiin ryhmästä kumpuavia näkemyksiä ja vältti tietoisesti omien mielipiteidensä esittämistä.

Fasilitaattorin oma kokemus oli se, että kaksoisrooli ohjaajana – työpajojen tavoitteiden esittelijänä, harjoitusten ja työskentelyn ohjaajana ja arviointikeskustelun vetäjänä – sekä yhteiskehittelyprosessin tutkijana oli hankala: Välillä oli vaikea keskittyä työskentelyn sekä tuotosten ja tulosten dokumentointiin ja seuraamiseen, kun samalla piti huolehtia siitä, että työpaja etenee ohjelman mukaan ja asetettuihin tavoitteisiin päästään. Esimerkiksi arviointikeskusteluissa olisi toiminut varmasti paremmin kahden fasilitaattorin malli, jolloin yksi olisi vetänyt keskustelun ja toinen keskittynyt havainnointiin ja muistiinpanojen tekemiseen.

Kun kaikissa työpajoissa toimittiin välillä pienryhmissä, niissä olisi tarvittu aina kirjurina sellainen henkilö, joka olisi valmisteltu etukäteen tehtävänsä: näin pienryhmätyöskentely olisi ollut tehokkaampaa ja fokus pysynyt paremmin annetussa aiheessa. Kirjurin rooliin oli etukäteen ajateltu projektiryhmän tai henkilökunnan edustajia, mutta heitä ei ollut mukana tarpeeksi ensimmäistä työpajaa lukuun ottamatta.

Viides ja viimeinen arvioinnin kohde liittyi työpajojen palautteeseen ja kehittämideoihin. Arvioinnissa tarkasteltiin sitä, kerättiinkö pajasta osallistujapalautte, mitä kehittämisen kohteita nousi esiin ja mitkä asiat koettiin hyviksi. (Innokylä 2013.) Työpajojen jälkeen osallistujille jaetuissa palautelomakkeissa kysyttiin, kuinka hyvin pajoissa saavutettiin tavoite, mikä pajoissa toimi, mikä ei, mitä voisi kehittää. Palautteen kerääminen ei täysin onnistunut, sillä lomakkeita palautui vain neljä, yksi osallistuja antoi vapaamuotoisemman palautteen sähköpostitse. Vaikka suurin osa osallistujista olisi pystynyt palautelomakkeen täyttämään itse, jotkut osallistujat olisivat muistisairauden tai muun toiminnanrajoitteen vuoksi tarvinneet avustajaa vastatakseen kyselyyn. Ensimmäisestä

työpajasta saatiin vain yksi vastaus palautekyselyyn, toisesta työpajasta neljä ja viimeisestä työpajasta ei yhtäkään. Yksi osallistuja antoi palautetta kahdesta työpajasta. Koska palautetta saatiin melko pieneltä osalta yhteiskehittelyyn osallistuneista (33,3 %) ja koskien vain kahta työpajaa, kyselyn tuloksista ei voi vetää kovin pitkälle meneviä johtopäätöksiä.

Vastaukset olivat samansuuntaisia ryhmäkeskustelussa samoihin kysymyksiin annetun palautteen kanssa: ensimmäinen työpaja koettiin erittäin mielekkäänä, mutta toisen pajan työskentelyyn ja tavoitteen saavuttamiseen suhtauduttiin hiukan kriittisemmin. Erityisesti Wilhelmiinan sisäpihaprojektin organisaatiolle, pihan kehittämiseen resurssit myöntävälle johdolle ja talon toiminnasta vastaaville tahoille heitetyksi haasteeksi voi tulkita yhden osallistujan palautteessa esittämän kysymyksen ”Onko työpajoilla vaikutusta siihen, millainen pihasta tulee ja mitä siellä tapahtuu?” Yhdessä palautteessa todettiin, että yhteiskehittelyn hyöty Wilhelmiinalle jäi epäselväksi. Hyödyn todentamiseen voisi antaa lisävaloa myöhemmin toteutettava selvitys siitä, kuinka tyytyväisiä yhteisön jäsenet ovat uudistettuun pihaan, lisääntykö pihan käyttö, millaiseen toimintaan siellä eniten osallistutaan sekä kokevatko asukkaat ja henkilöstö pihan lisäävän heidän hyvinvointiaan, tunnettaan yhteisöön kuulumisesta ja mahdollisuuksiaan osallistua ja vaikuttaa yhteisön arkeen. Välitöntä palautetta siitä, kuinka hyödylliseksi yhteiskehittelyprosessi Wilhelmiinassa koettiin, tuli sisäpihaprojektin ohjausryhmältä kokouksessa, jossa fasilitaattori esitteli kolmen työpajan tuotokset ja tulokset. Ohjausryhmä oli tyytyväinen yhteiskehittelyprosessiin, totesi työpajoissa saadun paljon aikaan ja piti kokemusta yhteiskehittelystä hyvänä.

6.2 Johtopäätöksiä yhteiskehittelyn ja Green Care -toiminnan mahdollisuuksista yhteisöllisyyden tukemisessa

Wilhelmiinan sisäpihaprojektin aikataulun rajaamassa tilanteessa yhteiskehittelyn toteutus kolmena tiiviinä parin tunnin työpajana oli käytännön sanelema järjestely. Kokeimuksena yhteiskehittelyprosessi oli hyödyllinen ja keskeisenä tuloksena voidaan pitää sitä, että pilotoitu malli on hyödynnettävissä myöhemminkin.

Kehitettäviä asioita toki löytyi. Vastaavanlaisessa yhteiskehittelyssä tavoitteen pitää olla konkreettinen ja riittävän rajattu (Peränen 2013: 3); nyt oli hyvä, että joka pajassa oli oma tehtävänsä. Ideointi onnistui osallistujilta helposti, mutta analyttisempaan pohjimiseen ja tavoitteelliseen keskusteluun tarvittaisiin lisää aikaa. Esimerkiksi toisessa ja

kolmannessa pajassa ei ehditty paneutua suunnitelman mukaisesti tuotoksen yhteiseen jatkokehittämiseen: Toisessa pajassa tarkoitus oli tehdä yhdessä perusteltuja valintoja ja priorisointia pihasuunnitelmaa varten, löytää yhteinen näkemys. Kolmannessa pajassa piti luokitella aikaansaatuja analyyseja, keskittyä potentiaalsiin ideoihin ja ehdottaa ongelmiin ratkaisuja. Tällainen neuvottelua edellyttävä ja oppimiseen tähtäävä työskentely olisi vaatinut enemmän aikaa ja ohjatumpaa keskustelua.

Helsingissä vuosina 2012–2014 toteutetussa Lähiö 2072 -hankkeessa tehtiin yhteistoiminnallista asuinlähiön kehittämistä, johon osallistuivat asukkaat, yritykset, julkinen ja kolmas sektori (Dhima – Soini – Heikkinen 2014: 7, 9). Hankkeessa järjestettiin ”kaleidoskoopipajoiksi” kuvattuja kaksipäiväisiä työpajoja, joiden keskeinen tavoite oli edistää monenlaisia tahoja edustavien osallistujien keskinäistä yhteistyötä ja vuorovaikutusta, oppia tuntemaan eri osapuolien toimintatavat ja siten luoda edellytykset yhteisten ratkaisujen löytämiseen ja niihin sitoutumiseen (Soini 2014b: 40). Ensimmäinen päivä keskittyi ryhmätyöskentelyyn, toinen refleктоivaan keskusteluun. Riittävä aika mahdollisti aiheeseen syventymisen, oivallusten syntymisen ja yhteisen oppimisen. Kaleidoskoopipajojen fasilitaattori keskittyi tukemaan osallistujien tavoitteellista työskentelyä. (Soini 2014b: 42.) Vastaavaa mallia voisi soveltaa Wilhelmiinan sisäpihaprojektissa jatkossa, jolloin yhteisölle avautuisi mahdollisuus lisätä keskinäistä ymmärrystä ja rakentaa konkreettista yhteistyötä asukkaiden, heidän läheistensä ja henkilöstön välillä.

Yhteiskehittelytyöpajoissa mielipide-erot ja ristiriitaiset näkemykset todettiin, mutta niitä ei ehditty kovin paljon työstää. Fasilitaattorin kokemus oli se, että ikääntyneet ihmiset uskaltavat kyllä tuoda esiin omia mielipiteitään. Ryhmän dynamiikan kannalta oli huomionarvoista, että konfliktitilanteessa jotkut osallistujat pyrkivät neuvotteluun, toiset väittelyyn. Kaikki eivät osanneet tai halunneet ymmärtää tai hyväksyä erilaisia näkemyksiä, mikä tuli esiin muun muassa keskusteluissa toimivasta kulkuväylän materiaalista tai pihalle soveltuvasta kasvillisuudesta. Fasilitaattorin ohjausosaaminen ja myös oma luonne vaikuttivat siihen, kuinka ristiriitatilanteista päästiin eteenpäin. Joskus oli helpompi alkaa sovittelua tai vain todeta mielipide-erot ja siirtyä seuraavaan aiheeseen kuin alkaa johtaa sellaista keskustelua, jossa näkemykset ovat täysin vastakkaisia. Toisaalta konfliktitilanteet voivat parhaimmillaan olla oppimisen ja uusien oivalluksien paikkoja, jos niissä onnistutaan etenemään eheyttävään neuvotteluun, jolloin konfliktin osapuolet pääsevät molempia hyödyttävään ratkaisuun (Pennington 2005: 108, 118).

Yhteiskehittelytyöpajojen osallistujajoukko olisi voinut olla monipuolisempi: asukkaiden läheisiä ei saatu mukaan pajoihin ja henkilöstön osallistuminen oli vähäisempää kuin toivottiin. Jos mukaan olisi tullut esimerkiksi muistisairaiden asukkaiden läheisiä, he olisivat voineet tuoda esiin uusia näkökulmia, joita omatoimisesti asumispalvelukeskuksen tiloja ja palveluja käyttävät asukkaat tai hoitajat eivät välttämättä tule ajatelleeksi. Useamman hoitajan tai muuta henkilöstöä edustavan ihmisen osallistuminen olisi lisännyt vuoropuhelua asukkaiden ja henkilöstön välillä; siten myös henkilökuntaa olisi sitoutettu hyödyntämään pihaa yhdessä asukkaiden kanssa. Työpajoissa olisi voinut olla tiiviimmin mukana myös organisaation johdon edustus, jolloin yhteiseen keskusteluun olisi saatu enemmän resursseihin, päätöksentekoon ja toiminnan organisointiin liittyvää tietoa (Pohjola – Koivisto 2013: 12). Yhteiskehittelyn onnistumista edesauttaa se, että prosessiin osallistuvat kehittämisen kohteena olevan asian kannalta keskeiset toimijat (Peränen 2013: 2–3; Pohjola – Koivisto 2013: 11–12).

Innopaja-mallissa yhteisen kehittämisen kohteita tarkastellaan käytäntöinä (Peränen 2013: 1). Käytäntöön liittyy toimijoita, tehtäviä, vuorovaikutusta ja resursseja (Pohjola – Koivisto 2013: 8). Wilhelmiinan pihan vuosikellon suunnittelu on helppo nähdä käytännön kehittämisenä, ja siihen yhteiskehittely soveltuu menetelmänä erinomaisesti. Vuosikellossa ja sen toteuttamisessa on kyse prosessista, joka sekä mahdollistaa että edellyttää jatkuvaa yhteistä oppimista. Sisäpihan käyttäminen ja eri tahojen rooli pihalla tapahtuvan toiminnan järjestämisessä ja siihen osallistumisessa on selkeästi yhteisön sisäinen asia, mihin ei erityisesti tarvita ulkopuolelta hankittavaa ammattilaisosaamista. Toisaalta pihan vuosikellon suunnittelu ja toteuttaminen yhdessä neuvotellen, niin asukkaiden, heidän läheistensä kuin henkilöstönkin näkemyksiä tasapuolisesti käsitellen ja yhteisestä kokemuksesta oppien tarjoaisi Wilhelmiinassa nimenomaan ikääntyneille asukkaille konkreettisen tilaisuuden sosiaaliseen osallistumiseen.

Kolmannessa yhteiskehittelytyöpajassa vuosikellon suunnittelussa yksi ryhmä piti miinuksena eli haasteena sitä, että jokin toiminta ei onnistu ilman henkilökunnan panosta; asukkaiden mielestä olisi parempi, jos he voisivat mahdollisimman omatoimisesti ja itsenäisesti järjestää ainakin osan pihalla tapahtuvasta toiminnasta. Valitettavasti tähänkään kiinnostavaan näkökulmaan ei ehditty paneutua yhteisessä keskustelussa – olisi ollut hyvä saada esiin myös henkilöstön tai talon johdon näkemys ja pohtia yhdessä ratkaisuja ongelmaksi koettuun asiaan. Haverisen (2008) mukaan oman elämän hallinnan, omatoimisuuden ja itsenäisten ratkaisujen tekemisen säilyttäminen on ikään-tyessäkin tärkeää ja palvelujen kehittämisessä keskeistä (Haverinen 2008: 220). Myös

Wilhelmiinassa aidosti yhdessä toimintaa kehittämällä, asioita riittävän monesta näkökulmasta katsomalla ja sovittamalla erilaisia tarpeita toisiinsa voitaisiin lisätä ikääntyneiden asukkaiden osallisuutta omaan arkeensa ja parantaa heidän kokemustaan talon tarjoaman palvelun laadusta.

Yhteiskehittelytyöpajojen osallistujat, jotka olivat suurimmaksi osaksi Wilhelmiinan asukkaita, ilmaisivat useaan otteeseen ajatuksen siitä, että piha on paikka yhdessä viihtymiselle. Esiin tuli myös yksilöiden omia pihaan, luontoon ja ulkona olemiseen liittyviä tarpeita ja preferenssejä, mutta koko yhteiskehittelyprosessin ajan eli niin pihan ideoinnissa, pihasuunnitelmiin valituissa asioissa kuin vuosikellon suunnittelussakin oli aina mukana yhdessäolo ja yhteinen tekeminen eli piha sosiaalisen kanssakäymisen paikkana. Osallistujat tunnistivat sisäpihassa potentiaalin turvalliseksi ympäristöksi, joka mahdollistaa tasavertaisen kohtaamisen ja vuorovaikutuksen toisten ihmisten kanssa, mikä osaltaan vahvistaa sosiaalisia verkostoja ja yhteisöllisyyden tunnetta (Hakonen 2008: 141, 148).

Osallistuminen yhteiskehittelyyn todennäköisesti sitouttaa ihmisiä myös pihan käyttämiseen jatkossa. Osallistujille työpajat antoivat positiivisen kokemuksen siitä, että heidän äänensä tulee kuulluksi, omien ympäristöä ja siellä tapahtuvaa toimintaa koskevien näkemysten ja mielipiteiden esiin tuomiselle oli hyvä tilaisuus. Työpajoihin osallistuneilla säilynee kiinnostus seurata sisäpihaprojektin etenemistä ja sitä, miten työpajoissa esiin nousseet ajatukset näkyvät pihalla. Heillä on luultavasti myös motivaatiota nauttia itse uudistuvasta pihasta ja osallistua siellä tapahtuvaan toimintaan. Mikäli pihaan liittyvää suunnittelua jatketaan yhteisöllisesti ja osallistetaan prosessiin opinnäytetyössä toteutettuja yhteiskehittelytyöpajoja kattavammin Wilhelmiinan asukkaita, heidän läheisiään ja henkilöstöä, yhä useampi yhteisön jäsen sitoutetaan mukaan pihan mahdollistamaan sosiaaliseen toimintaan, mikä tukee yhteisöllisyyttä.

Yhteiskehittelyn merkitys osana yhteisössä tapahtuvaa kehittämistyötä on tehtävä näkyväksi, jotta se on uskottavaa ja rakentaa luottamusta siihen, että yhteisön jäsenillä on vaikuttamismahdollisuuksia. Prosessin läpinäkyvyys ja avoin viestintä ovat tärkeitä periaatteita. (Peränen 2013: 3.) Tavoitteet, tulokset, arviointi, palaute ja jatkotyöstäminen viestittiin yhteisölle opinnäytetyössä toteutetun yhteiskehittelyprosessin aikana. Sisäpihaprojektissa ja yhteisön arjessa kannattaa myöhemmin kiinnittää huomiota siihen, kuinka pihan uudistamisessa tapahtuvista vaiheista ja tuloksista, pihan käyttämiseen liittyvistä suunnitelmista ja kokemuksista sekä prosessin aikana syntyneestä yhteisen

ymmärryksen kehittymisestä viestitään siten, että yhteisön osallisuus kehittämiseen huomioidaan.

Opinnäytetyön toiminnallisessa osuudessa ei varsinaisesti testattu luontolähtöisen toiminnan soveltamista, mutta Green Care -toiminta oli toki tausta-ajatuksena siinä, että yhteiskehittelyn kohde oli nimenomaan yhteisön käyttöön tarkoitettu sisäpiha, puutarha, ja siellä tapahtuva toiminta. Jokaisessa työpajassa hyödynnettiin luontolähtöiseen toimintaan liittyviä elementtejä, jotta osallistujat pääsisivät helpommin sisään käsiteltävään asiaan, mieli suuntautuisi luontoon, sen merkitykseen ja mahdollisuuksiin. Lisäksi näiden elementtien avulla pyrittiin edistämään työpajatyöskentelyn onnistumista: Luontoon liittyvillä asioilla voi lieventää stressiä, parantaa keskittymiskykyä sekä lisätä myönteistä suhtautumista toisiin (Gerlach-Spriggs – Kaufman – Warner 1998: 168; Salovuori 2014: 23, 32, 79; Yli-Viikari 2014: 62). Kokemus työpajojen perusteella oli se, että Green Care -elementtien käyttöön suhtauduttiin positiivisesti, harjoituksiin lähdettiin ennakkoluulottomasti mukaan ja luontoaiheista syntyi vaivatta keskustelua, ryhmän vuorovaikutus toimi hyvin.

Wilhelmiinassa pihaan liittyvä tärkein yhteisöllisyyttä tukeva seikka voikin olla juuri luontoympäristössä helposti syntyvä tunne yhteisestä kokemuksesta ja luonteva tilaisuus sen jakamiseen (Salovuori 2014: 8–10). Vuosikellossa innostusta herättivät erityisesti mahdollisuudet käyttää pihaa yhteisten kokoontumisten, juhlien, erilaisen ajanvietteen ja vuodenkiertoon ja luontoon liittyvän toiminnan näyttämönä, jonne sopivat sekä asukkaat, henkilöstö että vierailijat. Salovuoren mukaan juuri toiminnalla luontoympäristössä on osallisuutta vahvistava vaikutus. Luontotoiminnan myötä syntyy kokemus osallisuudesta ajankulkuun, vuodenaikojen rytmiin. Istutusten ja pihan hoitaminen yhdessä voi tarjota paitsi mielekästä yhdessäoloa myös kokemuksen tasavertaisuudesta ja pystyvyydestä. (Salovuori 2014: 80, 86.)

7 Yhteenveto ja pohdinta

Opinnäytetyön tuloksena syntynyt tieto, joka pohjautuu yhteiskehittelyprosessin aikana kerättyyn ja analysoituun aineistoon ja sen käsittelyyn aikaisemman tutkimuksen ja teorian valossa, on yhteistyökumppanin, Wilhelmiina Palvelut Oy:n, hyödynnettävissä. Opinnäytetyö tuotti käytännöllisen tuotoksen, työpajojen muodossa toteutetun yhteiskehittelyprosessin. Se on yhteisöllisyyttä tukeva ja luontolähtöisiä menetelmiä hyödyn-

tävä toimintamalli pihan uudistamiseksi ja käyttämiseksi jatkossa. Toimintamalli on yhteistyökumppanin tarpeesta lähtevä ja sille käyttöön jäävä konkreettinen työväline. Kokemus kolmesta työpajasta, joissa keskityttiin pihaan liittyvään yhteiskehittelyyn, oli kannustava. Vaikka työpajojen tulokset ja tuotokset jäivät osittain luonnosasteelle eivätkä täysin vastanneet omia ennakko-odotuksiani, yhteiskehittelyyn osallistuneet, sisäpihaprojektin ohjausryhmä ja työn toimeksiantajan edustaja eli opinnäytetyöni ohjaaja olivat tyytyväisiä niin saatuun kokemukseen kuin tuloksiinkin, mikä on tärkeä saavutus.

Sisäpihaprojektissa mukana oleva Miina Sillanpään Säätiö ja sen kumppani Ikäinstituutti voivat hyödyntää opinnäytetyössä tuotettua tietoa ja materiaalia omassa tutkimusjulkaisussaan. Säätiö tuottaa sääntöjensä mukaan tutkimus- ja kehittämistyönsä kautta uutta tietoa ja toimintamalleja vanhustyöhön ja kuntoutukseen (Miina Sillanpään Säätiö n.d.). Säätiön tutkimusjulkaisut tavoittavat laajemmin vanhustyön kehittämisestä kiinnostuneet tahot kuin yksittäinen opinnäytetyö – voin siis olla erittäin tyytyväinen, jos opinnäytetyön myötä saadusta kokemuksesta on hyötyä tutkimusjulkaisun laatijoille.

7.1 Eettisyys ja luotettavuus

Toiminnallisen opinnäytetyön tekemisessä ja varsinkin sen raporttiosuudessa tieteellisen tutkimuksen eettisyyden vaatimus tulee esiin luotettavuuden arvioinnissa: läpinäkyvyys, prosessin tarkka kuvaus ja omien valintojen ja tulkintojen rehellinen avaaminen ovat tärkeitä (Saaranen-Kauppinen – Puusniekka 2006; Vilkkä 2005: 158–160).

Kuten hyvä tutkimuskäytäntö edellyttää, toiminnallisen osuuden toteutuksessa kiinnitettiin huomiota osallistujien vapaaehtoisuuteen ja selkeään viestimiseen siitä, mitä aineistoa opinnäytetyössä aiotaan käsitellä (Saaranen-Kauppinen – Puusniekka 2006). Wilhelmiina Palvelut Oy:ltä hankittiin tutkimuslupa, sillä opinnäytetyö liittyi Wilhelmiinan toimintaan, asukkaisiin ja henkilöstöön. Tutkimukseen osallistumisen pitää olla vapaaehtoista (Saaranen-Kauppinen – Puusniekka 2006). Kaikilta yhteiskehittelytyöpajoihin osallistuvilta pyydettiin tutkimussuostumus, jonka saatteessa selitettiin, mitä opinnäytetyössä on tarkoitus selvittää, mitä yhteiskehittelyyn osallistuminen tarkoittaa, millaista aineistoa kerätään ja kuinka yksittäisen henkilön tietoja käsitellään. Osallistujilta pyydettiin myös kuvauslupa: valokuvien julkaisulupa on opinnäytetyön tekijällä työhön liittyvissä yhteyksissä ja Wilhelmiinalla sekä Miina Sillanpään Säätiöllä niiden omassa toiminnassa. Osallistujilla oli mahdollisuus jäädä koska tahansa pois yhteiskehittely-

ryhmästä ja kieltää omien tietojensa käyttäminen. Opinnäytetyössä ei ollut tarkoitus keskittyä yksilöitä koskevan tiedon analysointiin vaan kiinnostuksen kohde oli pikemminkin ryhmän yhteinen toiminta ja ryhmässä tuotetut ajatukset ja asiat. Kerätty aineisto valokuvia sekä varsinaisia tuotoksia lukuun ottamatta hävitetään opinnäytetyön hyväksymisen jälkeen.

Koska opinnäytetyön osuuteen eli varsinaiseen yhteiskehittelytoimintaan saattoi osallistua vain pieni osa Wilhelmiinan yhteisöstä, laajemman sisäpihanprojektin onnistumisen kannalta oli tärkeää antaa mahdollisuus kaikille yhteisön jäsenille omien toiveiden, tarpeiden ja ideoiden esittämiseen. Sisäpihanprojektin puitteissa kerättiin koko yhteisölle suunnatulla avoimella palautekyselyllä pihaa koskevia mielipiteitä ja ehdotuksia, joita hyödynnettiin työpajoissa jalostettavana materiaalina. Henkilökunnan kanssa on voitu työstää sisäpihanprojektiin liittyviä asioita eri tavoin, mikä ei kuulunut opinnäytetyön piiriin. Selkeällä viestimisellä siitä, mikä kuuluu opinnäytetyön aineistoon ja mikä ei, sekä huolehtimalla tarkkuudesta, johdonmukaisuudesta ja huolellisuudesta opinnäytetyön aineiston keräämisessä pyrittiin vahvistamaan työn eettisyyttä (Saaranen-Kauppinen – Puusniekka 2006). Opinnäytetyöhön liittyvää toimintaa avattiin koko prosessin ajan niin sisäpihanprojektin ohjausryhmälle ja työn ohjaajalle kuin yhteiskehittelytyöpajojen osallistujillekin. Työpajoja koskeva suunnitelma esitettiin etukäteen projekti- ja ohjausryhmälle ja siihen pyydettiin kommentteja. Yhteiskehittelyssä arviointi tehtiin avoimesti ja yhdessä, ja kirjalliset yhteenvedot työpajoista toimitettiin kaikille osallistujille. Yhteiskehittelyn tulokset ja kehitysehdotukset esiteltiin toiminnallisen osuuden päätyttyä työn ohjaajalle ja ohjausryhmälle, ja heiltä pyydettiin palautetta, joka on mainittu tässä raportissa.

Yhteiskehittelytyöpajojen osallistujat voivat odottaa kokevansa yhteisölliseen toimintaan osallistuessaan positiivisia elämyksiä, kuulluksi ja arvostetuksi tulemisen tunnetta sekä saavansa omaan arkeen ja elämään vaikuttamisen kokemuksia. Opinnäytetyön tekijän ja sen toiminnallisen osuuden eli yhteiskehittelytyöpajojen fasilitaattorin piti parhaansa mukaan edistää tällaisten odotusten täyttymistä. Riskien ennakointi oli tärkeää. Perehtyminen ryhmätoiminnan teoriaan, pienryhmien dynamiikkaan ja ryhmän johtamiseen sekä tiedon ja kokemuksen kartuttaminen fasilitoinnista oli tärkeä osa valmistautumista työpajojen vetämiseen. Olennaista oli ymmärtää, että ryhmässä voi syntyä pettymyksiä, negatiivisia kokemuksia ja erilaisia ristiriitatilanteita – niitä voi ennaltaehkäistä ja lieventää huolehtimalla työpajojen ilmapiiristä ja hyvästä hengestä, kohtelemalla kaikkia osallistujia arvostavasti ja tasapuolisesti sekä tukemalla ryhmää selviämään

konfliktitilanteesta eteenpäin käsittelemällä asiaa rakentavasti (Summa – Tuominen 2009: 9–10). Kaiken työskentelyn tavoitteena oli antaa osallistujille positiivinen kokemus yhteiskehittelystä, millä osaltaan tuettiin yhteisöllisyyden rakentamista.

Fasilitaattorin roolin ja toiminnan kriittinen tarkastelu on keskeistä opinnäytetyön luotettavuutta arvioidessa. On olennaista pohtia, kuinka fasilitaattorin toiminta ja valinnat vaikuttivat työpajojen tuotoksiin ja onko fasilitaattorin mahdollista olla puolueeton ja samalla tehdä yhteenvetoa ja arviointia koko prosessista.

Työpajojen suunnitelmassa pyrittiin kuvaamaan kunkin pajan osatavoitteet suhteessa koko yhteiskehittelyprosessin tavoitteeseen sekä perustelemaan, miksi käytettävät työskentelymenetelmät edistävät tavoitteisiin pääsemistä. Suunnitelmaan pyydettiin etukäteen kommentteja niin opinnäytetyön ohjaajalta kuin sisäpihaprojektin ohjausryhmältäkin – korjaavaa palautetta ei juuri tullut.

Työpajojen toteutuksen arvioinnissa niin fasilitaattorin oma reflektointi kuin työpajoihin osallistuneen projektiryhmänkin palaute auttoivat tunnistamaan onnistumisen ja kehittämisen kohtia, joita on kuvattu tässä raportissa luvuissa 5.2 ja 6.1. Työpajojen lopussa käydyissä arviointikeskusteluissa yhteisen näkemyksen neuvottelulle osoittautuivat kriittisiksi tekijöiksi riittävä aika sekä fasilitaattorin kokemus ja osaaminen. Käytännön ongelmana tuli esiin se, että fasilitaattorin huomio jakaantui keskustelun eteenpäin viemisen aiheessa pysyen, puheenvuorojen jakamisen, kuuntelemisen ja niihin reagoimisen sekä muistiinpanojen kirjoittamisen välille. Jos vetäjiä olisi ollut esimerkiksi kaksi – yksi olisi keskittynyt muistiinpanoihin ja kokonaisuuden havainnointiin ja toinen keskustelun vetämiseen – olisi voitu saada aikaan monipuolisempaa ajatusten vaihtoa ja päästä pidemmälle eri näkökulmien käsittelyssä. Nyt kävi välillä niin, että fasilitaattori veti nopeasti yhteen vaikutelmiaan pysyäkseen aikataulussa ja saadakseen työpajan tavoitteen mukaisen työskentelyn päätökseen, kun tutkimuseettisestä näkökulmasta olisi ollut hyödyllisempää antaa aikaa osallistujien kommentteille ja puheenvuoroille, vaikka ne eivät olisi suoraan vastanneet asetettuun kysymykseen.

Innopaja-mallissa ehdotettu kahden ohjaajan käytäntö, jossa työt jaetaan puheenjohtaja-sisältöasiantuntijan ja ryhmätyöskentelyn fasilitaattorin rooleissa toimivien ohjaajien välillä (Peränen 2013: 5), olisi toteutetuissa työpajoissa toiminut vain silloin, jos toisella ohjaajalla olisi aidosti ollut asiantuntemusta esimerkiksi vihersuunnittelusta tai terapeutin ja sosiaalisen puutarhatoiminnan hyödyntämisestä ikääntyneiden kuntoutumises-

sa. Fasilitaattori ei pyrkinyt esiintymään työpajoissa asiantuntijana, ei tuonut esiin omia, pihaa koskevia ideoitaan ja suhtautui tietoisesti tasapuolisesti kaikkien osallistujien mielipiteisiin ja näkemyksiin. Puolueettomuus ja luottamus ryhmän kykyyn tuottaa ratkaisuja ovat keskeisiä vaatimuksia onnistuneelle fasilitoinnille (Peränen 2013: 5; Summa – Tuominen 2009: 9–10). Toisaalta yhteiskehittelyyn osallistuneilla oli mahdollisuus koko prosessin ajan antaa palautetta fasilitaattorin tekemistä tiivistelmistä ja korjata mahdollisia virhetulkintoja, sillä työpajoissa käytiin aina läpi edellisten työpajojen tuotokset ja tulokset. Kaikki saivat myös kirjalliset yhteenvedot työpajojen jälkeen.

7.2 Jatkotutkimusaiheita

Luontevia jatkotutkimuksen aiheita tarjoaa Wilhelmiinan usealle vuodelle ulottuva sisäpihaprojekti, johon liittyen yhteiskehittelyä voi jatkaa ja selvittää samalla, minkälaisena prosessina se toimii yhteisössä parhaiten. Koska sisäpihaa uudistetaan osa kerrallaan, yhteiskehittely voitaisiin toteuttaa monivaiheisena prosessina, jossa käydään vuoropuhelua yhteisön ja eri ammattilaisten välillä. Opinnäytetyössä pilotoitua yhteiskehittelytyöpajojen sarjaa voisi jalostaa siten, että työpajojen tuotoksia jatkotyöstetään välillä ammattilaisten voimin, kuten toimittiin Riihimäellä Hyvän mielen pihapolku -projektissa (iam design 2013). Kiinnostavaa materiaalia yhteiskehittelyyn tarjoavat Helsingin yliopiston maatalous-metsätieteellisen tiedekunnan opiskelijoiden tekemät pihasuunnitelmat. Esimerkiksi vuonna 2016 uudistettavassa sisäpihan takaosassa ja katetun terrassin kohentamisessa kannattaa ottaa huomioon opiskelijoilta tulleet ehdotukset. Opiskelijoiden ideoita voisi kehittää edelleen asukkaiden ja henkilöstön kanssa ja siten etsiä Wilhelmiinaan parhaiten sopivia ratkaisuja toteutuneesta muutoksesta oppien. Tutkimuksen kohteena yhteiskehittelyn jatkamisessa olisi sekä käytännön toteuttaminen eli pihan uudistaminen yhteiskehittelyprosessissa että käytännön tuottama muutos eli yhteiskehittelyn merkitys yhteisöllisyyden rakentamisessa (Pohjola – Koivisto 2013: 13). Seurannan ja arvioinnin pohjalta pyrittäisiin selvittämään, miten monivaiheinen yhteiskehittely onnistui siihen osallistuneiden eri tahojen mielestä sekä onko yhteisöllisyyden kokemisessa tapahtunut tavoiteltua muutosta. Olennaista olisi osallistaa arviointiin kaikki ne toimijat, joilla on merkitystä yhteiskehittelyprosessin ja sen tavoitteiden kannalta. (Pohjola – Koivisto 2013: 13–14.)

Lähes itsestään selvänä jatkotutkimuksen aiheena voi pitää pihan uudistamisen vaikutusta Wilhelmiinan asukkaiden hyvinvointiin. Hyvinvointia koskevat näkökulmat voivat liittyä sosiaaliseen osallisuuteen ja yhteisöllisyyteen tai laajemmin Green Care -

toiminnan hyvinvointivaikutuksiin. Koska sisäpihaprojekti kestää 2–3 vuotta, sen aikana on mahdollista kerätä niin määrällistä kuin laadullistakin aineistoa. Uudistuvan pihan merkitystä yhteisöllisyyden kokemiselle voisi selvittää tutkimalla, kuinka pihaa eniten käytetään; millainen toiminta pihalla on suosituinta ja miksi; koetaanko piha kaikille yhteiseksi paikaksi ja tarjoaako se mahdollisuuksia omatoimiseen ajanviettoon yhdessä muiden asukkaiden kanssa; syntyykö siellä enemmän tai erilaista sosiaalista kanssakäymistä toisten kanssa kuin esimerkiksi rakennuksen sisällä olevissa yhteistiloissa; onko piha houkuttanut aikaisempaa enemmän kävijöitä tai tuonut uusia pihan käyttäjiä ja kiinnostavatko pihaan liittyvät asiat yhteisön jäseniä enemmän kuin ennen. Toimivan, monikäyttöisen ja miellyttävän sisäpihan mahdollistaman Green Care -toiminnan vaikutuksia eri asukasryhmien koettuun hyvinvointiin voi tutkia ottamalla kohteeksi luontosuhteen ylläpitämisen merkityksen, luontoympäristön hyvinvointivaikutukset, pihan tarjoamaan toiminnallisuuteen tai yhteisöllisyyteen liittyvät vaikutukset (Yli-Viikari 2014: 50, 52, 63, 67). Esimerkiksi pihalla liikkumisen, puuhailun ja samalla virikkeellisessä mutta rauhoittavassa luontoympäristössä oleskelun vaikutus asukkaiden mielialaan, fyysiseen vointiin ja toimintakykyyn voisi olla kiinnostava tutkimuksen aihe.

Kiinnostavaa vertailua erilaisten vaihtoehtojen toimivuudesta voisi tehdä perehtymällä esimerkiksi siihen, millaisia kokemuksia eri asumispalvelujen piirissä olevilla ikääntyneillä ihmisillä on pihan käyttämisestä ja pihan roolista yhteisöllisyyden rakentamisessa tai Green Care -toiminnan vaikutuksesta elämänlaatuun. Erityyppisiä ratkaisuja vertailevaa tutkimusta varten voisi pääkaupunkiseudulla tarjota Wilhelmiinan lisäksi Helsingin Seniorisäätiön Mariankoti Pohjois-Haagassa ja Attedo Olarinpuisto Espoon Lystimäessä.

7.3 Ajatuksia ammatilliseen kasvuun liittyen

Luontolähtöisen toiminnan hyödyntäminen vanhuspalveluissa on ennen kaikkea arvovalinta. Ei riitä, että Green Care -toimintaan liittyvä ympäristö ja elementit ovat tarjolla, vaan tarvitaan myös halua viedä luontolähtöinen toiminta konkreettisesti osaksi ikään-tyneiden asiakkaiden arkea ja työyhteisön toimintakulttuuria.

Asiakkaiden palvelu-, hoito- ja kuntoutussuunnitelmiin kirjataan asioita, joita pidetään vanhan ihmisen hyvinvoinnin edistämisen kannalta keskeisinä. Kun luontolähtöinen toiminta sisällytetään kuntoutuksen keinoihin ja luontoyhteyden säilyttäminen tunnustetaan tärkeäksi elämänlaatuun vaikuttavaksi tekijäksi, ollaan jo pitkällä vanhustyön ke-

hittämisessä sellaiseen suuntaan, jossa kunnioitetaan aidosti vanhan ihmisen vapautta valita itselleen merkityksellinen tapa elää ja olla osa ympäröivää yhteisöä. Green Care -toimintaa voi soveltaa pienimuotoisesti tai siitä voi tehdä kilpailutekijän, joka varmasti vetää puoleensa niin ikääntyneitä palvelujen käyttäjiä kuin luontotoiminnasta ja sen mahdollisuuksista kiinnostuneita ammattilaisiakin.

Tutustuessani tarkemmin Green Care -toimintaan ja siihen liittyviin moninaisiin palveluihin ja sovelluksiin sekä aiheesta tehtyyn tutkimukseen sain vahvistusta ajatukselleni, että luontoon tukeutuvat hyvinvointipalvelut on kehittämisen alue, johon itse uskon ja pystyn sitoutumaan, ja jossa näen tulevaisuuden mahdollisuuksia. Luontolähtöinen, hyvinvointia edistävä toiminta sopii hyvin geronomin voimavaralähtöistä ja kokonaisvaltaista ajattelua painottavaan vanhustyön näkemykseen.

Opinnäytetyön myötä saamani käytännön kokemus yhteiskehittelymenetelmästä oli hyödyllinen ja innostava: yhteiskehittelyä kannattaa hyödyntää enemmänkin vanhuspalvelujen kehittämisessä. Erityisen tärkeänä oppina pidän sen ajatuksen sisäistämistä, että yhdessä kehittämisessä tavoitteena on ennen kaikkea oppia ja syventää yhteistä ymmärrystä. Mitä paremmin kehittämistyössä halutaan ja osataan perehtyä eri tahojen – asiakkaiden eli palvelujen käyttäjien, palvelun tuottamisessa mukana olevien ammattilaisten sekä resursseista, toteutuksen organisoinnista ja laadusta vastaavien toimijoiden – näkökulmiin, sitä onnistuneempi lopputuloksesta todennäköisesti tulee. Geronomin koulutuksessa korostetaan moniammatillisen yhteistyön ja verkostoissa työskentelyn merkitystä osana vanhustyön laatua ja tuloksellisuutta. Tuoreena geronomina, vanhustyön asiantuntijana, voin varmasti tulevaisuuden työhön liittyvissä kehittämisprojekteissa ammentaa kokemuksestani yhteiskehittelystä ja niistä oivalluksista, joita yhteiskehittelyprosessin myötä sain.

Lähteet

Attendo 2015. Attendo Olarinpuisto. Esite yrityksen verkkosivulla. Attendo Oy. Verkkodokumentti.

<http://www.attendo.fi/sites/attendo.fi/files/Care/U%26P_konseptiesite_A4_FINAL%20sa%CC%88hko%CC%88inen.pdf>. Luettu 10.1.2016.

Dhima, Sari – Soini, Katja – Heikkinen, Tero 2014. Lähiökehittämisen tausta ja haasteet. Johdanto. Teoksessa Dhima, Sari (toim.): Yhteistoiminnallinen lähiökehittäminen. Kokemuksia yhteisöllisestä ja tulevaisuusmyönteisestä korjauskulttuurista. Lähiö 2072 -hankkeen loppuraportti. Asumisen ja rahoittamisen kehittämiskeskukseen raportteja 2/2014. 7–11. Verkkodokumentti.

<https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/135843/ARArA_2_2014_Yhteistoiminnallinen_lahiokehittaminen.pdf?sequence=1>. Luettu 10.1.2016.

Gerlach-Spriggs, Nancy – Kaufman, Richard Enoch – Warner, Sam Bass Jr. 1998. Restorative Gardens. The Healing Landscape. New Haven, Connecticut: Yale University Press.

Green Care Finland 2012. Green care toiminnan eettiset ohjeet. Green Care Finland ry. Verkkodokumentti.

<<http://www.gcfinland.fi/file/original/eettisetohjeet.pdf?fileId=18029>>. Luettu 8.12.2014.

Hakonen, Sinikka 2008. Ikääntyvien voimavarat. Teoksessa Suomi, Asta – Hakonen, Sinikka (toim.): Kuluerästä voimavaraksi. Sosiokulttuurinen puheenvuoro ikääntymiskysymyksiin. Jyväskylä: PS-kustannus. 121–152.

Haverinen, Riitta 2008. Osallisuutta ja ihmisen kunnioitusta – ikääntyneiden palvelukokemuksia. Teoksessa Suomi, Asta – Hakonen, Sinikka (toim.): Kuluerästä voimavaraksi. Sosiokulttuurinen puheenvuoro ikääntymiskysymyksiin. Jyväskylä: PS-kustannus. 219–242.

Helsingin Seniorisäätiö 2015. Luova Piha. Ajankohtaista -välilehden artikkeli Helsingin Seniorisäätiön verkkosivulla. Verkkodokumentti.

<<http://www.seniorisaatio.fi/ajankohtaista/luova-piha>>. Luettu 13.6.2015.

Hyypä, Markku T. 2002. Elinvoimaa yhteisöstä. Sosiaalinen pääoma ja terveys. Jyväskylä: PS-kustannus.

iam design 2013. Hyvän mielen pihapolku. Projektin loppuraportti. iam design Oy. Verkkodokumentti. Päivitetty 11.3.2013.

<http://muotoillutratkaisut.files.wordpress.com/2013/03/pihapolku_loppuraportti_iamdesignoy-2013.pdf>. Luettu 8.12.2014.

Innokylä 2013. Innopaja: käytäntöjen yhteiskehittämisen työpaja. Materiaalit: Innopaja-opas kehittäjälle, Innopajan suunnittelu- ja arviointimatriisi, Pajan järjestäjän tarkistuslista. Verkkodokumentit. <<https://www.innokyla.fi/web/malli109497>>. Luettu 1.2.2015.

Koivisto, Juha – Pohjola, Pasi 2013. Arviointiopas kehittäjälle. Verkkodokumentti. <<https://www.innokyla.fi/documents/10162/3c5716c3-2adf-4f37-9d7e-3ee46ffd357f>>. Luettu 1.2.2015.

Kosomaa, Anu 2013. Green Care -toiminta vanhusten hoidossa ja kuntoutuksessa – Integroitu kirjallisuuskatsaus. Opinnäytetyö. Karelia ammattikorkeakoulu, hoitotyön koulutusohjelma. Verkkodokumentti. <<http://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2013121120944>>. Luettu 7.12.2014.

Metropolia 2012. Yhteiskehittelyllä hyvinvointia. Mikrokirja. Metropolia Ammattikorkeakoulu, Hyvinvointi- ja toimintakyky -yksikkö. Verkkodokumentti. <http://www.e-julkaisu.fi/metropolia/yhteiskehittelylla_hyvinvointia/>. Luettu 7.12.2014.

Miina Sillanpään Säätiö n.d. Miina Sillanpään Säätiön säännöt. Tiedosto Miina Sillanpään Säätiön verkkosivuilla. Verkkodokumentti. <<https://www.miinasillanpaa.fi/wp-content/uploads/2015/02/Miina-Sillanpaan-Saation-saannot.pdf>>. Luettu 10.1.2016.

MTT 2014. Luonto hyvinvoinnin lähteenä – suomalainen Green Care. Esite. VoiMaa!-hanke, valtakunnallinen maaseudun kehittämishanke. Maa- ja elintarviketalouden tutkimuskeskus (MTT), Terveiden ja hyvinvoinnin laitos (THL), Ruralia-Instituutti ja Keski-Pohjanmaan koulutusyhtymä. Verkkodokumentti. <<https://portal.mtt.fi/portal/page/portal/mtt/hankkeet/greencare/voimaa/greencare.pdf>>. Luettu 7.12.2014.

Pennington Donald C. 2005. Pienryhmän sosiaalipsykologia. Ahokas, Marja (suom.). Helsinki: Gaudeamus.

Peränen, Niina 2013. Innopajaopas kehittäjälle. Verkkodokumentti. <<https://www.innokyla.fi/documents/10162/7a938af7-2eb7-45f6-9165-c1eebe8bbbb3>>. Luettu 7.10.2014.

Pohjola, Pasi – Koivisto, Juha 2013. Innokylän systeeminen innovaatiomalli. Verkkodokumentti. <<https://www.innokyla.fi/documents/10162/fef79043-c0bd-42bb-9f37-2109e1665f9a>>. Luettu 7.10.2014.

Rappe, Erja 2005. The influence of a green environment and horticultural activities on the subjective well-being of the elderly living in long-term care. Väitöskirja. Helsingin yliopisto, maatalous-metsätieteellinen tiedekunta, soveltavan biologian laitos. Verkkodokumentti. <<https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/20703/theinflu.pdf?sequence=1>>. Luettu 7.10.2014.

Saaranen-Kauppinen, Anita – Puusniekka, Anna 2006. KvaliMOTV – Menetelmäopetuksen tietovaranto. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. Verkkodokumentti. <<http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/>>. Luettu 10.1.2016.

Salonen, Kirsi 2005. Mieli ja maisemat. Eko- ja ympäristöpsykologian näkökulma. Helsinki: Edita.

Salovuori, Tuomo 2014. Luonto kuntoutumisen tukena. Helsinki: Mediapinta.

Sempik, Joe – Hine, Rachel – Wilcox, Deborah (editors) 2010. Green Care – a Conceptual Framework. A Report of the Working Group on the Health Benefits of Green Care. COST European Cooperation in Science and Technology. Verkkodokumentti. <http://www.umb.no/statisk/greencare/green_carea_conceptual_framework.pdf>. Luettu 7.12.2014.

Soini, Katriina 2014a. Green Care -toiminnan vaikuttavuuden arvioinnin lähtökohdat. Teoksessa Soini, Katriina (toim.): Luonnosta hoivaa ja voimaa: Miten arvioida Green Care -toiminnan vaikuttavuutta. MTT Kasvu-sarja 21. 12–43. Verkkodokumentti. <<http://jukuri.mtt.fi/bitstream/handle/10024/482135/mttkasvu21.pdf>>. Luettu 10.1.2016.

Soini, Katja 2014b. Jalkautuva ja innovoiva hanketyöskentely. Teoksessa Dhima, Sari (toim.): Yhteistoiminnallinen lähiökehittäminen. Kokemuksia yhteisöllisestä ja tulevaisuusmyönteisestä korjauskulttuurista. Lähiö 2072 -hankkeen loppuraportti. Asumisen ja rahoittamisen kehittämiskeskusten raportteja 2/2014. 38–48. Verkkodokumentti. <https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/135843/ARArA_2_2014_Yhteistoiminnallinen_lahiokehittaminen.pdf?sequence=1>. Luettu 10.1.2016.

Soini, Katriina – Vehmasto, Elina 2014. Kohti suomalaista Green Care -toimintatapaa. Teoksessa Vehmasto, Elina (toim.): Green Care -toiminnan suuntaviivat Suomessa. MTT Kasvu-sarja 20. 8–26. Verkkodokumentti. Päivitetty 12.2.2014. <<http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-487-509-7>>. Luettu 1.10.2014.

Sosiaali- ja terveysministeriö 2013. Laatusuositus hyvän ikääntymisen turvaamiseksi ja palvelujen parantamiseksi. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2013:11. Verkkodokumentti. <<http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-3415-3>>. Luettu 8.12.2014.

Summa, Terhi – Tuominen, Kaisa 2009. Fasilitaattorin työkirja. Menetelmiä sujuvaan ryhmätyöskentelyyn. Kepan raporttisarja / Kehitysyhteistyön palvelukeskus, 103. Kehitysyhteistyön palvelukeskus Kepa ry. Verkkodokumentti. <http://www.gloaalikasvatus.fi/tiedostot/Fasilitaattorin_tyokirja.pdf>. Luettu 8.12.2014.

Suomen Geronomiliitto 2014. Geronomin ammattieettiset ohjeet. Verkkodokumentti. <<http://www.suomengeronomiliitto.fi/geronomi/ammattietiset-ohjeet>>. Luettu 8.12.2014.

Särkämö, Teppo – Laitinen, Sari – Numminen, Ava – Tervaniemi, Mari – Kurki, Merja – Rantanen, Pekka 2011. Muistaakseni laulan. Musiikin käyttö muistisairaiden mielialan, elämänlaadun ja kognitiivisen toimintakyvyn tukemisessa. Miina Sillanpään Säätiön julkaisusarja A:10. Helsinki: Miina Sillanpään Säätiö. Verkkodokumentti. Päivitetty 1.12.2011. <http://www.miinasillanpaa.fi/wp-content/uploads/2015/01/Muistaakseni_laulan-tutkimusraportti.pdf>. Luettu 8.12.2014.

Tiitinen, Heikki 2014. Toimitusjohtaja. Wilhelmiina Palvelut Oy. Helsinki. Haastattelu 4.11.2014.

Vehkaperä, Ulla 2013. Ideoi. Teoksessa Vehkaperä, Ulla – Pirilä, Kaarina – Roivas, Marianne (toim.): Innostu ja innovoi. Käsikirja innovaatioprojektioihin. Metropolia Ammattikorkeakoulun julkaisusarja. Oiva Oppimateriaalit. 108–125. Verkkodokumentti. <http://www.metropolia.fi/fileadmin/user_upload/Julkaisutoiminta/Julkaisusarjat/OIVA/Innostu_ja_innovoi.pdf>. Luettu 1.2.2015.

Vihreä veräjä 2015. Ikääntyneiden luontotoiminnan vuosikello. Opas Vihreä veräjä -projektin verkkosivulla. Verkkodokumentti. <<http://www.vihreaveraja-hanke.fi/tuotteet-palvelut/luontoavusteisen-toiminnan-vuosi/ikaantyneiden-luontotoiminnan-vu/>>. Luettu 1.2.2015.

Vilka, Hanna 2005. Tutki ja kehitä. Helsinki: Tammi.

Vilka, Hanna – Airaksinen, Tiina 2003. Toiminnallinen opinnäytetyö. Helsinki: Tammi.

Wilhelmiina 2014a. Yritysesittely yrityksen verkkosivuilla. Verkkodokumentti. <<http://www.wilhelmiina.fi/wilhelmiina/>>. Luettu 1.10.2014.

Wilhelmiina 2014b. Wilhelmiinan sisäpihaprojektin kick off -palaveri. Wilhelmiina Palvelut Oy. Palaveri 3.12.2014.

Yli-Viikari, Anja 2014. Green Care -toiminnan hyvinvointivaikutukset. Teoksessa Soini, Katriina (toim.): Luonnosta hoivaa ja voimaa: Miten arvioida Green Care -toiminnan vaikuttavuutta. MTT Kasvu-sarja 21. 50–87. Verkkodokumentti. <<http://jukuri.mtt.fi/bitstream/handle/10024/482135/mttkasvu21.pdf>>. Luettu 10.1.2016.

Tutkimustiedote

Katarina Ahro, 1204771 Geronomi (AMK), SV12S1 Vanhustyön koulutusohjelma Kulttuuri ja hyvinvointi Metropolia Ammattikorkeakoulu	Tiedote 18.2.2015	1 (2)
---	--------------------------	-------

Tutkimustiedote

Osallistumispyyntö tutkimukseen

ARVOISA WILHELMIINAN YHTEISÖN JÄSEN

Opiskelen Metropolia Ammattikorkeakoulussa vanhustyön koulutusohjelmassa geronomin (AMK) tutkintoa. Teen opinnäytetyötäni Wilhelmiinan asumispalvelukeskuksen sisäpihaprojektiin liittyen. Opinnäytetyön tarkoituksena on tuottaa yhteiskehittelymenetelmää hyödyntäen suunnitelma Wilhelmiinan sisäpihan uudistamiseksi sekä suunnitelma siitä, kuinka yhteisö pihaa haluaa jatkossa käyttää. Suunnitelmien käytäntöön vieni tapahtuu varsinaisen sisäpihaprojektin puitteissa – projektista vastaa Wilhelmiina Palvelut Oy ja siihen osallistuvat Miina Sillanpään Säätiö sekä säätiön kumppani Ikäinstituutti.

Opinnäytetyöhön on saatu asianmukainen tutkimuslupa. Tutkimukseen osallistuvilta pyydetään tämän kirjeen mukana oleva tutkimussuostumus sekä valokuviin liittyvä kuvaus- ja julkaisulupa. Tutkimussuostumus liittyy yhteiskehittelytyöpajoihin, joita järjestetään kolme: 18.2., 2.3. ja 4.3.2015. Työpajoihin kutsutaan osallistujaksi Wilhelmiinan asukkaita, heidän läheisiään, henkilökuntaa sekä puutarha- ja viheralan ammattilainen. Työpajojen vetäjänä toimii opinnäytetyön tekijä. Työpajoihin osallistuvien toivotaan olevan mukana kaikissa kolmessa työpajassa, mutta osallistujat voivat halutessaan jäädä pois työpajatyöskentelystä missä tahansa vaiheessa.

Yhteiskehittelytyöpajojen tuotos eli suunnitelma sisäpihan uudistamiseksi ja käyttämiseksi jatkossa sekä itse yhteiskehittelyprosessi ovat opinnäytetyössä käsiteltävää aineistoa. Aineisto koostuu yhdessä luodusta materiaalista, työpajatyöskentelystä otetuista valokuvista, nauhoituksista ja videoinnista sekä vetäjän muistiinpanoista. Kaikki aineisto käsitellään luottamuksellisesti ja siten, ettei yksittäisen tutkimukseen osallistujan henkilöllisyyttä voida tunnistaa.

Opinnäytetyö tehdään osana Wilhelmiinan sisäpihaprojektia. Osallistumalla tutkimukseen autatte Wilhelmiinan asumispalvelukeskusta selvittämään, millaisia tarpeita ja toiveita yhteisön jäsenillä on sisäpihan suhteen ja kuinka lähellä oleva, helposti saavutettava viherympäristö voi osaltaan edistää ihmisten hyvinvointia. Tutkimuksen tuloksia tullaan hyödyntämään sisäpihan uudistamisessa sekä Miina Sillanpään Säätiön ja Ikäinstituutin tuottamassa yleishyödyllisessä julkaisussa, jossa kuvataan sisäpihaprojektin mallin mukaista ikäihmisten asumisyhteisön osallistumista arjen ympäristön suunnitteluun ja ympäristössä tapahtuvan toiminnan kehittämiseen.

Katarina Ahro, 1204771 Geronomi (AMK), SV12S1 Vanhustyön koulutusohjelma Kulttuuri ja hyvinvointi Metropolia Ammattikorkeakoulu	Tiedote 18.2.2015	2 (2)
---	--------------------------	-------

Tutkimukseen osallistuminen on täysin vapaaehtoista. Jos teille tulee mieleenne kysymyksiä opinnäytetyötä koskien, voitte ottaa yhteyttä Katarina Ahroon (puh. xxx).

Palauttakaa täyttämäanne tutkimussuostumus yhteiskehittelytyöpajassa työpajan vetäjälle.

Yhteistyöstänne kiittäen

Katarina Ahro
Geronomiopiskelija
Metropolia Ammattikorkeakoulu

Tutkimussuostumus

Katarina Ahro, 1204771
Geronomi (AMK), SV12S1
Vanhustyön koulutusohjelma
Kulttuuri ja hyvinvointi
Metropolia Ammattikorkeakoulu

Suostumuslomake

1 (2)

Tutkimussuostumus

Metropolia ammattikorkeakoulun geronomiopiskelija Katarina Ahro tekee opinnäytetyötään Wilhelmiina Palvelut Oy:n sisäpihaprojektiin liittyen. Osana opinnäytetyötä järjestetään kolme yhteiskehittelytyöpajaa, joiden tavoitteena on tuottaa suunnitelma Wilhelmiinan sisäpihan uudistamiseksi sekä pihan käyttämiseksi jatkossa. Opinnäytetyön konkreettinen tuotos on pihasuunnitelma ja pihan käyttöön liittyvä suunnitelma. Opinnäytetyön kirjallisessa osiossa arvioidaan yhteiskehittelyprosessia ja yhdessä luotua tuotosta siitä näkökulmasta, kuinka yhteisöllisyyttä voidaan toteuttaa ja tukea luontolähtöisen toiminnan kautta ikääntyneiden palvelutalossa.

Työpajatyöskentelyä tallennetaan valokuvaamalla, nauhoittamalla ja videokuvaamalla. Työpajat ohjaava opiskelija tekee muistilpanoja ja kokoaa yhdessä tuotetun materiaalin raportoitavaan muotoon. Työpajoissa arvioidaan yhdessä tuotosta ja kokemusta yhteiskehittelystä, työskentelystä kerätään myös osallistujapalautetta pajojen jälkeen. Tämä materiaali muodostaa opinnäytetyössä analysoitavan aineiston. Aineiston käsittelyssä ei ole tarkoitus keskittyä yksilöitä koskevan tiedon analysointiin vaan kiinnostuksen kohde on ryhmän yhteinen toiminta ja ryhmässä tuotetut ajatukset ja materiaali. Opinnäytetyössä ei kerrota yksittäisen osallistujan toiminnasta tai vastauksista siten, että niistä voisi tunnistaa kyseisen henkilön.

Tällä lomakkeella pyydän suostumuksenne yhteiskehittelytyöpajassa työskentelyyn sekä työpajatyöskentelyn tallentamiseen ja dokumentointiin. Työpajatyöskentelyyn osallistuminen on vapaaehtoista ja siitä on mahdollista kieltäytyä myös jälkikäteen ilman perusteluja. Saatua tietoa käsitellään luottamuksellisesti ja anonyymisti, siten että työpajan osallistujan henkilöllisyyttä ei voida tunnistaa. Tietoja ei luovuteta ulkopuolisille tahoille. Tiedot ja niihin liittyvä aineisto hävitetään opinnäytetyön hyväksymisen jälkeen lukuun ottamatta valokuvia, joiden käyttämiseen pyydetään erillinen kuvaus- ja julkaisulupa. Opiskelijaa sitoo vaitiolo- ja salassapitovelvollisuus.

Annan suostumukseni siihen, että opiskelija saa opinnäytetyössään kuvaila kirjallisesti yhteiskehittelytyöpajassa toteuttamaani toimintaa ja yhdessä luotua materiaalia.

Ymmärrän, että suostumukseni on vapaaehtoinen ja voin peruuttaa sen milta tahansa osin koska tahansa ilmoittamalla siitä opiskelijalle, ja osallistua halutessani silti yhteiskehittelytyöpajoihin.

Katarina Ahro, 1204771
Geronomi (AMK), SV12S1
Vanhustyön koulutusohjelma
Kulttuuri ja hyvinvointi
Metropolia Ammattikorkeakoulu

Suostumuslomake

2 (2)

Osallistun yhteiskehittelytyöpajaan:

 18.2.2015 2.3.2015 4.3.2015

Palkka ja aika

Allekirjoitus ja nimenselvennys

Katarina Ahro
Geronomiopiskelija
Metropolia Ammattikorkeakoulu
Sähköposti: katarina.ahro@metropolia.fi
Puhelin: xxx

Kuvauslupa

Katarina Ahro, 1204771
Geronomi (AMK), SV12S1
Vanhustyön koulutusohjelma
Kulttuuri ja hyvinvointi
Metropolia Ammattikorkeakoulu

Suostumuslomake

1 (1)

Suostumus valokuvien käyttöön

Henkilön nimi	
Henkilötunnus	
Osoite	
Puhelinnumero	
Sähköposti	

Annan suostumukseni siihen, että minusta tänään otetut valokuvat voidaan julkaista Metropolia Ammattikorkeakoulun geronomiopiskelija Katarina Ahron opinnäytetyön liittyvissä yhteyksissä sekä Wilhelmiina Palvelut Oy:n ja sen kanssa samaan konserniin kuuluvien yhtiöiden sekä Miinan Sillanpään Säätiön esitteissä, muissa painotuotteissa ja verkkosivuilla sekä muissa vastaavissa painetuissa ja sähköisissä julkaisuissa. Kuviani saa käyttää mainittujen yhtiöiden ja yhteisön viestinnässä sekä palveluiden ja tuotteiden markkinoinnissa.

Paikka ja aika

Allekirjoitus ja nimenselvennys

Palautekysely I työpajasta

Palautelomake

Kiitos osallistumisesta Wilhelmiinan sisäpihan uudistamiseen liittyvään yhteiskehittelytyöpajaan keskiviikkona 18.2.2015. Voit halutessasi antaa palautetta työpajasta tällä lomakkeella. Palautteen voi antaa nimettömänä. Seuraavien työpajojen sisältöä ja työskentelyä kehitetään saadun palautteen perusteella.

Palauta lomake Wilhelmiinan sisäpostissa viimeistään perjantaina 27.2.2015:

Katarina Ahro
Muistiyksikkö, 2 krs

Kysymykset

1. Yhteiskehittelytyöpaja I:n tavoite oli sisäpihaan liittyvien toiveiden, tarpeiden ja ideoiden tuottaminen sekä jakostaminen.

Kuinka hyvin työpajassa saavutettiin pajalle asetut tavoitteet? Rengasta mielipidettäsi parhaiten vastaava vaihtoehto

- a. Erittäin hyvin
- b. Melko hyvin
- c. Melko huonosti
- d. Erittäin huonosti

2. **Mikä oli työpajassa hyvää?** Kerro omin sanoin.

3. **Mikä ei toiminut työpajassa?** Kuvaile omin sanoin.

4. **Miten työpajan työskentelyä** voisi kehittää? Kerro omin sanoin.

Palautekysely II työpajasta

Palautelomake

Kiltos osallistumisesta Wilhelmiinan sisäpihan uudistamiseen liittyvään yhteiskehittelytyöpajaan maanantaina 2.3.2015. Voit halutessasi antaa palautetta työpajasta tällä lomakkeella. Palautteen voi antaa nimettömänä.

Palauta lomake Wilhelmiinan sisäpostissa viimeistään perjantaina 13.3.2015:

Katarina Ahro

Muistutusyksikkö, 2. krs

Kysymykset

1. Yhteiskehittelytyöpaja II:n tavoite oli priorisoida pihaan liittyviä toiveita ja tarpeita sekä valita syntyneistä ideoista tärkeimmät, pyrkiä yhteisen näkemyksen muodostamiseen. Tarkoituksena oli tuottaa alustava pihasuunnitelma, johon valitut elementit on perusteltuja, niissä on huomioitu eri käyttäjäryhmät ja tärkeimmäksi nostetut ideat.

Kuinka hyvin työpajassa saavutettiin pajalle asetut tavoitteet? Rengasta mielipidettäsi parhaiten vastaava vaihtoehto

- a. Erittäin hyvin
- b. Melko hyvin
- c. Melko huonosti
- d. Erittäin huonosti

2. **Tuleeko mieleesi jotain tärkeää näkökulmaa, jota ei ole huomioitu pajassa tuotetuissa alustavissa pihasuunnitelmissa tai pajassa käydyssä yhteisessä keskustelussa?** Kerro omin sanoin.

3. **Mikä oli työpajassa hyvää?** Kerro omin sanoin.

4. **Mikä ei toiminut työpajassa?** Kuvaile omin sanoin.

Palautekysely III työpajasta

Palautelomake

Kiitos osallistumisesta Wilhelmiinan sisäpihan uudistamiseen liittyvään yhteiskehittelytyöpajaan keskiviikkona 4.3.2015. Voit halutessasi antaa palautetta työpajasta tällä lomakkeella. Palautteen voi antaa nimettömänä.

Palauta lomake Wilhelmiinan sisäpostissa viimeistään perjantaina 13.3.2015:

Katarina Ahro

Muistyksikkö, 2. krs

Kysymykset

1. Yhteiskehittelytyöpaja III:n tavoite oli suunnitella yhdessä sitä, kuinka yhteisö haluaa pihaa jatkossa käyttää. Tarkoituksena oli tuottaa Wilhelmiinan sisäpihan vuosikello, jossa on eri vuodenaikoihin sijoitettavia, vuodenvaihtoon, luontoon, pihapuuihin ja juhlapäiviin liittyviä asioita ja pihalla tapahtuvia aktiviteetteja.

Kuinka hyvin työpajassa saavutettiin pajalle asetetut tavoitteet? Rengasta miellipidettäsi parhaiten vastaava vaihtoehto

- a. Erittäin hyvin
- b. Melko hyvin
- c. Melko huonosti
- d. Erittäin huonosti

2. **Mikä oli työpajassa hyvää?** Kerro omin sanoin.

3. **Mikä ei toiminut työpajassa?** Kuvaile omin sanoin.

4. **Kuinka mielekkäänä koit sisäpihan uudistamiseen liittyvän yhteiskehittelyn työpajoissa yleensä?** Rengasta miellipidettäsi parhaiten vastaava vaihtoehto

Kokemus oli

- a. Erittäin mielekäs
- b. Melko mielekäs
- c. Ei kovin mielekäs
- d. Ei lainkaan mielekäs

5. **Mitä vaikutusta arvelet yhteiskehittelyllä olevan Wilhelmiinan sisäpihan uudistamiseen ja käyttämiseen jatkossa?** Kerro omin sanoin.
